

Urban Data Center

EINDHOVEN

Bedrijven in de Brainportregio

Stan Frenken, Oscar Lemmers, Magda Sloodbeek – van Laar, Niky van Geffen
& Veronique Verhees

Mei 2022

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
1.1 Aanleiding en doel van het onderzoek.....	3
1.2 Een iteratief proces	3
1.3 Leeswijzer	4
2. Onderzoeksbeschrijving.....	5
2.1 In het kort	5
2.2 Populatie.....	5
2.3 Variabelen.....	5
2.4 Analyse.....	7
3. Resultaten	9
3.1 Samenvatting clusters.....	9
3.2 Cluster 1: Innovatieve en internationaal georiënteerde (grote) bedrijven	13
3.3 Cluster 2: Grote overheidsbedrijven.....	17
3.4 Cluster 3: Kleine internationaal georiënteerde bedrijven	21
3.5 Cluster 4: Kleine start-ups.....	25
3.6 Cluster 5: Kleine specialistische BV's	29
3.7 Cluster 6: Kleine uitvoerende niet-BV's	33
3.8 Cluster 7: Middelgrote familiebedrijven	37
3.9 Cluster 8: Zelfstandigen zonder personeel	41
3.10 Verdeling clusters in de Brainportregio, de gemeente Eindhoven en heel Nederland	42
4. Bijlagen	45
Bijlage 1: Bronbestanden en begrippen	45
Bijlage 2: Centrum voor Beleidsstatistiek en medewerkers	53

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en doel van het onderzoek

Dit rapport is opgesteld in opdracht van gemeente Eindhoven met als doel de bedrijvendemografie van de Brainportregio¹ verdiepend te verkennen. Meestal worden bedrijven ingedeeld op basis van een internationaal afgesproken classificering (Standaard Bedrijfsindeling, afgekort SBI²) die de economische hoofdactiviteit typeert. Deze indeling is vaak al erg informatief, maar door gebruik te maken van een combinatie van bedrijfskenmerken zouden bedrijven nog beter getypeerd kunnen worden zodat potentiële risico's en kansen per bedrijfstype binnen een (regionale) economie beter in kaart gebracht kunnen worden.

Het inzichtelijk maken van de huidige bedrijfsprofielen in de Brainportregio levert daarnaast een goede basis voor het stellen van vervolgvragen. Zijn specifieke bedrijfsprofielen bijvoorbeeld meer onderhevig aan bepaalde mutaties zoals economische groei, faillissement, verhuizingen etc.?

In dit onderzoek heeft het CBS Urban Data Center/Eindhoven (hierna: UDC Eindhoven)³ bedrijven op basis van meer kenmerken, dan alleen de SBI, ingedeeld. Op deze manier wordt overgeschakeld van een eendimensionale blik naar een multidimensionale blik. Hiervoor is een zogeheten clusteranalyse toegepast.

Een clusteranalyse is een methode die gebruikt wordt om “natuurlijke” groepen in kaart te brengen. Het belangrijkste streven is om zoveel mogelijk gelijkenis binnen een groep te creëren en zoveel mogelijk verschil tussen de groepen. De groepen worden samengesteld door informatie uit verschillende variabelen te combineren. Hierdoor verschaft deze methode meerwaarde ten opzichte van de informatie uit afzonderlijke variabelen. Hét Eindhovens bedrijf bestaat niet en het in kaart brengen van de verschillende groepen op basis van een verscheidenheid aan kenmerken geeft daarmee informatie voor een meer divers en gericht beleid.

De voornaamste inspiratie om bedrijven in te delen met behulp van een clusteranalyse zijn de eerder uitgevoerde clusteranalyses voor Eindhoven, waar alle inwoners van Eindhoven (zie: [De mensen van \(cbs.nl\)](#)), de senioren (zie: [Senioren in Eindhoven \(cbs.nl\)](#)) en de internationals (zie: [Internationals: Clusteranalyse Eindhoven \(cbs.nl\)](#)) zijn toebedeeld aan 'profielen' met behulp van een combinatie van demografische, sociaaleconomische en ruimtelijke kenmerken.

1.2 Een iteratief proces

Het eindproduct (de clusters) is tot stand gekomen door een intensieve samenwerking tussen de gemeente Eindhoven, Brainport Development⁴ en het CBS. Alle partijen waren essentieel in het proces; de gemeente en Brainport met de kennis over de regio en als uiteindelijke eindgebruiker, en het CBS met haar data en (methodologische) kennis. Een deel van de tijd is besteed aan het zo

¹ De Brainportregio is gelijk aan Metropoolregio Eindhoven (MRE) en COROP-gebied Zuid-Oost-Noord-Brabant. De volgende gemeenten maken onderdeel uit van de Brainportregio: Asten, Bergeijk, Best, Bladel, Cranendonck, Deurne, Eersel, Eindhoven, Geldrop-Mierlo, Gemert-Bakel, Heeze-Leende, Helmond, Laarbeek, Nuenen, Oirschot, Reusel-De Mierden, Someren, Son en Breugel, Valkenswaard, Veldhoven en Waalre.

² <https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/classificaties/activiteiten/sbi-2008-standaard-bedrijfsindeling-2008>

³ UDC Eindhoven is een samenwerkingsverband tussen het CBS en de gemeente Eindhoven. In dit samenwerkingsverband komt de kennis van het CBS over onder meer methodologie, data-infrastructuur en privacy samen met de kennis en ambitie van de gemeente Eindhoven als datagedreven smart society. Voor meer informatie, zie: <https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/cbs-urban-data-centers/locaties/cbs-urban-data-center-eindhoven>

⁴ Brainport Development is een onafhankelijke organisatie die samen met vele partners werkt aan het versterken van de Brainportregio.

helder mogelijk krijgen van de behoefte van de gemeente en te bepalen op basis van welke indicatoren de clustering plaats zou vinden. Er waren een aantal iteraties nodig om te komen tot de uiteindelijke set van variabelen die gebruikt is in deze analyse. Daarnaast was het nodig om gezamenlijk keuzes te maken in het afbakenen van de onderzoekspopulatie. (Bijna) maandelijks werd een tussenproduct opgeleverd door onderzoekers van het CBS. De tussenproducten werden tijdens brainstormsessies onder de loep gelegd, zodat het uiteindelijke product goed aansloot bij de behoefte van de gemeente.

Deze werkwijze is kenmerkend voor UDC Eindhoven: Juist in het samen ontwikkelen met de gemeente Eindhoven ligt de toegevoegde waarde van het Urban Data Center.

De uitkomsten geven meer inzicht in de samenstelling van de bedrijven in de Brainportregio en bieden een mooie basis voor verder gesprek. Naar behoefte kan de gemeente Eindhoven doelgericht verdiepvragen stellen.

1.3 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 omvat een beknopte beschrijving van de populatie, de variabelen en de gehanteerde methode. Vervolgens worden in hoofdstuk 3 de clusters beschreven. In dit hoofdstuk wordt eerst een samenvattend overzicht gegeven van alle clusters voor de bedrijven in de Brainportregio, hierna wordt elk cluster in een aparte paragraaf uitgebreider toegelicht. Iedere paragraaf wordt gestart met een beschrijving van het cluster qua grootte in aantal bedrijven en banen. Daarna worden telkens opvallende werknemerskenmerken en bedrijfskenmerken van de bedrijven in het cluster uitgelicht. De beschrijving van de clusters geeft een goed beeld van de verschillende bedrijfsprofielen in de Brainportregio. Hoofdstuk 3 wordt afgesloten met een paragraaf waarin bekeken wordt in hoeverre de verdeling van de clusters in de Brainportregio verschilt ten opzichte van de verdeling van de clusters in de gemeente Eindhoven en ten opzichte van heel Nederland. Tot slot worden de gebruikte bronnen en begrippen toegelicht.

2. Onderzoeksbeschrijving

2.1 In het kort

In dit exploratieve onderzoek is gekozen voor een clusteranalyse om verschillende groepen bedrijven in de Brainportregio in kaart te kunnen brengen.

Dat gebeurt door eerst een clusteranalyse uit te voeren voor *alle bedrijven in Nederland*.

Daarna verdelen we de *bedrijven uit de Brainportregio* over de afgeleide clusters van Nederland en beschrijven we die clusters voor deze regio. Deze benadering heeft als voordeel dat bedrijfsprofielen tussen verschillende gebieden vergeleken kunnen worden. Op deze manier kan de unieke samenstelling van bedrijven in een bepaalde regio aangetoond worden.

Voor het uitvoeren van de clusteranalyse is een set van 11 werknemers- en bedrijfsindicatoren gebruikt. Deze set van indicatoren bleek namelijk het beste in staat te zijn om clusters te creëren met relatief homogene bedrijfsprofielen die onderling heterogeen waren.

2.2 Populatie

Populatie clusteranalyse

De clusteranalyse, beschreven in paragraaf 2.4, is toegepast op alle bedrijven in Nederland die gedurende 2019, op enig moment, minimaal één werknemer in loondienst hebben gehad. Dit zijn alle bedrijven, waarvoor minimaal één werknemer is terug te vinden in de Polisadministratie (POLIS) voor het jaar 2019. Dit betreft in totaal iets meer dan 491.000 bedrijven.

Bedrijven zonder werknemers in loondienst zijn niet meegenomen in de clusteranalyse. Reden is dat voor deze groep niet alle werknemers- en bedrijfskenmerken beschreven in paragraaf 2.3 beschikbaar waren. Ontbrekende gegevens zouden voor ruis in de clusteranalyse kunnen zorgen. Deze groep bedrijven is daarom achteraf als apart cluster toegevoegd (zie paragraaf 3.9, Cluster 8: Zelfstandigen zonder personeel).

Populatie beschrijving clusters

In hoofdstuk 3 worden de bedrijven in de *Brainportregio* beschreven aan de hand van de gevonden clusters voor heel Nederland. Een bedrijf in de Brainportregio is, in afstemming met de eerder benoemde begeleidingsgroep, gedefinieerd als een bedrijf met minimaal één vestiging in de Brainportregio. Ter illustratie: Heeft een bedrijf één vestiging in de Brainportregio en één vestiging buiten deze regio, dan wordt het bedrijf als geheel geïdentificeerd als een 'bedrijf in de Brainportregio' en meegenomen in de beschrijving van de clusters. Op basis van dit criterium zijn er iets meer dan 25.000 bedrijven (met minimaal één werknemer in loondienst) in de Brainportregio geïdentificeerd, waarvan bijna 23.000 bedrijven (90%) ook haar hoofdvestiging in de Brainportregio heeft.

2.3 Variabelen

Tijdens de beginfase van het iteratieve proces is samen met een begeleidingsgroep, waarin zowel de gemeente Eindhoven en Brainport Development was vertegenwoordigd, nagedacht over de variabelen die gebruikt zouden moeten worden in de clusteranalyse. Allereerst is daarbij gekeken

naar de relevantie van een bepaalde indicator en de behoeftes van beide partijen. Daarnaast is ook rekening gehouden met de beschikbaarheid van de (integrale) data. Gedurende het proces, waarbij tussentijds steeds prototypes van de clusteranalyse zijn gepresenteerd, zijn er nog indicatoren toegevoegd en verwijderd.

Een uiteindelijke set van 11 variabelen bleek het beste in staat te zijn om clusters te creëren met relatief homogene bedrijfsprofielen die onderling heterogeen waren. Deze variabelen staan hieronder beschreven, uitgesplitst naar bedrijfskenmerken en werknemerskenmerken. Informatie over de operationalisering van deze variabelen en de gebruikte bronnen is te vinden in Bijlage 1: Bronbestanden en begrippen’.

Bedrijfskenmerken

- Bedrijfsgrootte
- Bedrijfstak
- Rechtsvorm
- Internationale handel
- Multinational
- Familiebedrijf
- Snelle groeier
- Innovatief
- Bedrijfsleeftijd

Werknemerskenmerken

- Uurloon
- Leeftijd

Bij het beschrijven van de resultaten wordt nog een aantal additionele werknemerskenmerken uitgelicht. Deze indicatoren zijn niet gebruikt als indicator in de clusteranalyse maar zijn wel informatief om de clusters te beschrijven. Het gaat om de variabelen hieronder. Voor informatie over de operationalisering van deze variabelen en de gebruikte bronnen wordt wederom verwezen naar ‘Bijlage 1: Bronbestanden en begrippen’.

Werknemerskenmerken

- Geslacht
- Uitzendkrachten
- Internationals
- Overwerkers
- Directeur-grootaandeelhouders (DGA's)
- Auto van de zaak
- Vaste contracten
- Oproepcontracten
- Fulltime contracten

Tijdens het bekijken van de resultaten is het belangrijk om steeds in ogenschouw te nemen dat de gebruikte data enkel beschikbaar is op *bedrijfsniveau* en niet op *vestigingsniveau*. De relevante variabelen waar we in hoofdstuk 3 naar uitsplitsten zijn dus enkel voor het gehele bedrijf gemeten en niet alleen voor de vestiging(en) van het bedrijf die in de Brainportregio liggen.

Ter illustratie: Heeft een bedrijf één vestiging in de Brainportregio en één vestiging buiten deze regio, dan wordt het bedrijf als geheel geïdentificeerd als een ‘bedrijf in de Brainportregio’ en meegenomen in de beschrijving van de clusters (zie paragraaf 2.2). De bedrijfs- en

werknemerskenmerken waar we naar uitsplitsten hebben dus betrekking op *beide* vestigingen van het bedrijf en niet alleen op de vestiging in de Brainportregio.

Echter, voor het aantal banen binnen het bedrijf zal wel een uitsplitsing worden gemaakt per vestiging. Hierdoor is het mogelijk om het aantal banen in de Brainportregio te meten voor de geïdentificeerde Brainport bedrijven en daarmee de bedrijfsgrootte specifiek te baseren op het aantal banen dat het bedrijf heeft in de Brainportregio. De geïdentificeerde bedrijven in de Brainportregio zorgen voor ongeveer 2.2 miljoen banen in Nederland. Van deze banen bevinden zich er bijna 420.000⁵ in de Brainportregio.

2.4 Analyse

In dit exploratieve onderzoek is gekozen voor een clusteranalyse om verschillende groepen bedrijven in de Brainportregio in kaart te kunnen brengen. Dat gebeurt door eerst een clusteranalyse uit te voeren voor alle bedrijven in Nederland. Daarna verdelen we de bedrijven uit de Brainportregio over de afgeleide clusters van Nederland en beschrijven we die clusters voor deze regio. Deze benadering heeft als voordeel dat bedrijfsprofielen tussen verschillende gebieden vergeleken kunnen worden. Op deze manier kan de unieke samenstelling van bedrijven in een bepaalde regio aangetoond worden.

Een clusteranalyse kan gezien worden als een dataexploratie tool die bedrijven aan de hand van een aantal kenmerken in natuurlijke homogene groepen (clusters) verdeelt. De groepen en het aantal groepen zijn vooraf niet bekend. Het belangrijkste streven is om zoveel mogelijk gelijkenis binnen een groep te creëren en zoveel mogelijk verschil tussen de groepen.

Net zoals bij veel andere multivariate analyses draait het ook bij een clusteranalyse om de gegeven set kenmerken van objecten. De set van variabelen wordt gebruikt om de verschillen tussen objecten (bedrijven) te beschrijven. De keuze van de kenmerken die worden meegenomen heeft invloed op het uiteindelijke resultaat.

Voor dit onderzoek is er specifiek gekozen voor een 'two-step' clusteranalyse. In de eerste stap van deze analyse wordt het aantal clusters bepaald op basis van diverse informatiecriteria. Hierna wordt in de tweede stap de daadwerkelijke clusteranalyse uitgevoerd met het gekozen aantal clusters uit de vorige stap.

Er is voor deze methode gekozen omdat het onderliggend algoritme dat gebruikt wordt in deze procedure een aantal wenselijke eigenschappen heeft dat onderscheidend is ten opzichte van de meeste traditionele clustertechnieken:

- Het kan omgaan met zowel categorische als continue variabelen;
- Het kan automatisch het optimale aantal clusters bepalen door te vergelijken tussen verschillende clusteroplossingen. Ook is het mogelijk om het aantal clusters vast te zetten of een maximaal aantal clusters in te vullen;
- Het kan omgaan met grote databestanden.

Het grote voordeel van de clusteranalyse is dat de methode zich goed leent voor deze exploratieve studie. Er zijn echter ook wat nadelen te benoemen. Het is belangrijk om het vooral te zien als een beschrijvende, a-theoretische analyse voor een specifiek onderzoeksgebied. Er is geen "beste uitkomst". Verder zijn de variabelen die gebruikt worden in een clusteranalyse erg bepalend voor de uitkomst. Het toevoegen of weghalen van relevante variabelen kan een grote impact hebben op

⁵ Dit is het totaal aantal banen in cluster 1 tot en met 7, de banen in cluster 8 zitten niet in dit totaal.

de uitkomsten van de analyse. Daarom is het van groot belang dat de impact van elke keuze goed bekeken wordt. Om die reden is de analyse in dit geval in fases uitgevoerd en zijn de tussenresultaten steeds kritisch bekeken en besproken binnen het projectteam van het CBS en samen met de gemeente Eindhoven en Brainport Development. Dat zorgde er mede voor dat beleidsrelevante clusters afgeleid konden worden.

Deze kritische evaluatie heeft er uiteindelijk toe geleid om af te stappen van het optimale aangeraden aantal clusters. Het Akaike Informatie Criterium (AIC) en het Bayesiaanse Informatie Criterium (BIC)⁶ raadde een aantal van vijf clusters aan met de huidige set van indicatoren. Echter, een kritische evaluatie van deze vijf clusters maakte duidelijk dat twee clusters inhoudelijk gezien onvoldoende homogeen waren. Binnen beide clusters waren namelijk twee duidelijke heterogene groepen identificeerbaar. Hierdoor werd de clusteranalyse uitgevoerd met een vastgezet aantal van zeven clusters. De twee clusters die onvoldoende homogeen waren werden nu allebei opgesplitst in twee heterogene clusters, precies op de manier zoals werd verwacht. Dit terwijl de resterende clusters intact bleven. Het feit dat de overige clusters intact bleven tijdens de analyses met verschillende aantallen clusters gaf veel vertrouwen in de stabiliteit van de resultaten. De resultaten bleken namelijk niet gedreven te zijn door een toevallig gekozen aantal clusters.

Aan ieder cluster hebben we in samenspraak met de begeleidingsgroep een clusternaam gegeven. De clusternamen zijn gebaseerd op de voornaamste gemeenschappelijke kenmerken binnen het cluster en/of een opvallend verschil in kenmerken ten opzichte van de andere clusters. Opgemerkt dient te worden dat de methode weliswaar streeft naar zoveel mogelijk homogeniteit binnen de groepen, maar dat dit meestal niet voor 100% haalbaar is. Zo kunnen er in een cluster waarin de gemene deler 'multinationals' is, toch niet-multinationals zitten. Dit komt doordat de multinationals en de niet-multinationals binnen dit cluster toch heel veel gelijkenissen kunnen vertonen ten opzichte van andere variabelen. Bedrijven zijn immers niet in te delen in 100% homogene groepen.

⁶ Het AIC en het BIC zijn een statistische maatstaf die vaak gebruikt worden voor modelselectie. Beide maatstaven geven de voorkeur aan modellen die in staat zijn om zoveel mogelijk variantie in de data te kunnen verklaren met zo weinig mogelijk variabelen. Beide maatstaven berekenen één score per model en die score is gebaseerd op een formule die bestaat uit 2 gedeeltes. Een gedeelte zorgt ervoor dat een model een betere score krijgt naarmate deze meer van de variantie in de data kan verklaren. Het andere gedeelte 'bestraft' een model naarmate deze complexer wordt (meer variabelen bevat). De manier waarop dit laatste gedeelte wordt berekend verschilt tussen beide maatstaven.

3. Resultaten

3.1 Samenvatting clusters

De clusteranalyse heeft geleid tot zeven homogene clusters (bedrijfsprofielen) die onderling heterogeen zijn. De zelfstandigen zonder personeel vormen het achtste cluster. Het gaat om de volgende clusters:

- Cluster 1, Innovatieve en internationaal georiënteerde (grote) bedrijven
- Cluster 2, Grote overheidsbedrijven
- Cluster 3, Kleine internationaal georiënteerde bedrijven
- Cluster 4, Kleine start-ups
- Cluster 5, Kleine specialistische BV's
- Cluster 6, Kleine uitvoerende niet-BV's
- Cluster 7, Middelgrote familiebedrijven
- Cluster 8, Zelfstandigen zonder personeel

Opgemerkt dient te worden dat de clusternamen gebaseerd zijn op de voornaamste gemeenschappelijke kenmerken binnen het cluster en/of een opvallend verschil in kenmerken ten opzichte van de andere clusters. De termen 'groot' en 'klein' hebben in deze context betrekking op het aantal banen dat de bedrijven binnen het cluster hebben.

In deze paragraaf zal een kort, samenvattend overzicht worden gegeven van de 7 clusters in de Brainportregio. Welk cluster van bedrijven komt relatief het meeste voor? Welk cluster zorgt voor de meeste werkgelegenheid in de Brainportregio? Wat zijn de belangrijkste werknemers- en bedrijfskenmerken van de clusters? En hoe verschillen de bedrijven in een bepaald cluster ten opzichte van de bedrijven in een ander cluster? Of ten opzichte van alle bedrijven in de Brainportregio (totaal)?

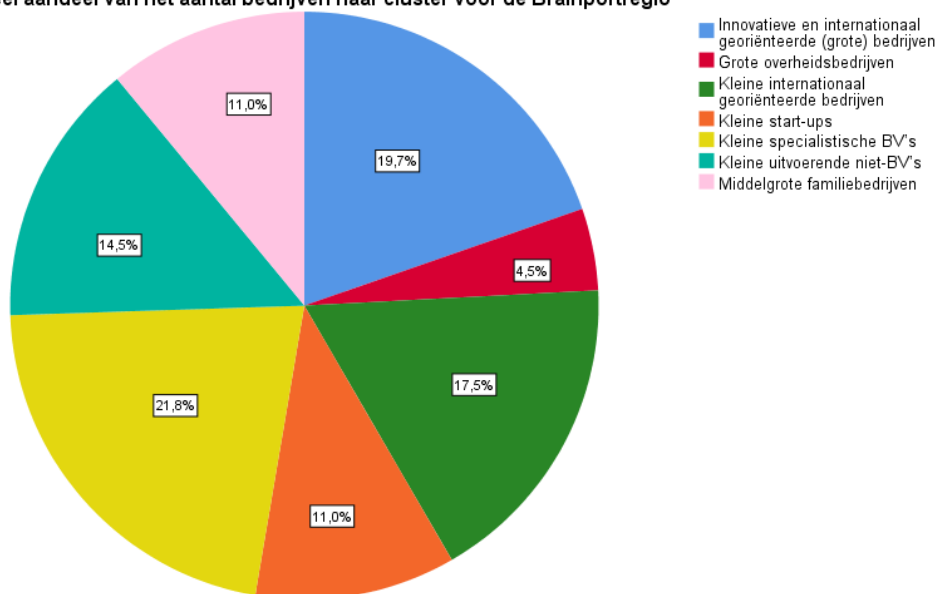
De figuren en tabellen in deze paragraaf dienen als leidraad voor de uitgebreidere beschrijving van ieder cluster, die in het restant van sectie 3 beschreven zullen worden. De waardes die benoemd worden tijdens de beschrijving van ieder cluster kunnen telkens nagezocht worden in figuur 3.1.1 en 3.1.2 en in tabel 3.1.1.

Verdeling clusters in termen van aantal bedrijven

Figuur 3.1.1 laat de verdeling van de clusters zien op basis van het aantal *bedrijven* dat toebehoort aan een bepaald cluster. Het geeft antwoord op de vraag: Welk cluster van bedrijven is het meest vertegenwoordigd in de Brainportregio? De Brainportregio bevat vooral veel kleine specialistische BV's (cluster 5; 21,8%) en innovatieve en internationaal georiënteerde (grote) bedrijven (cluster 1; 19,7%). Grote overheidsbedrijven zijn het minst vertegenwoordigd, slechts 4,5% van de bedrijven in de Brainportregio behoort tot dit cluster.

Figuur 3.1.1

Procentueel aandeel van het aantal bedrijven naar cluster voor de Brainportregio

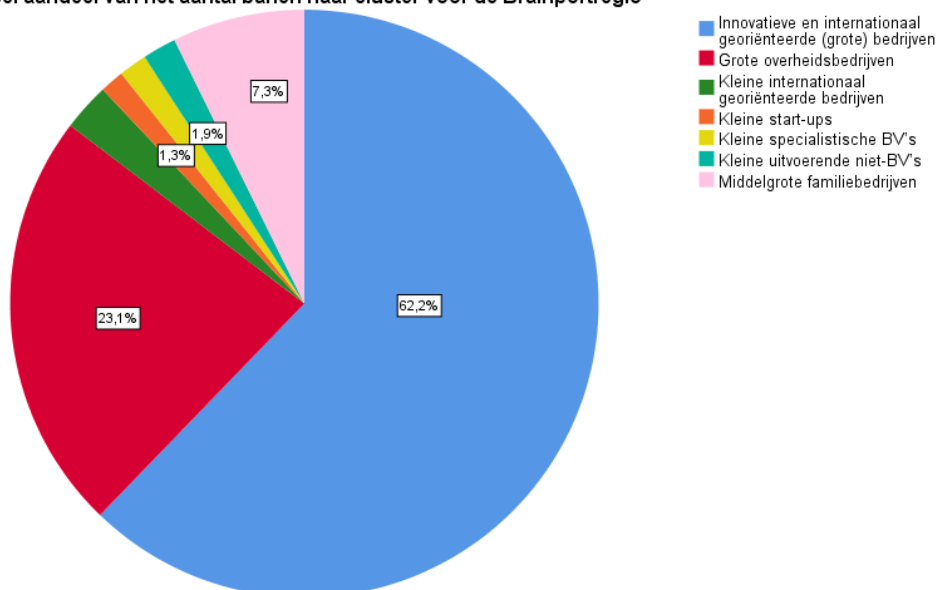
Verdeling clusters in termen van aantal banen

Figuur 3.1.2 laat de verdeling van de clusters zien op basis van het aantal *banen* in de Brainportregio dat toebehoort aan een cluster. Het geeft antwoord op de vraag: Welk cluster van bedrijven levert de meeste banen op in de Brainportregio?

Op basis van deze verdeling blijkt dat cluster 1 (innovatieve en internationaal georiënteerde (grote) bedrijven) verreweg het grootste cluster is, opgevolgd door cluster 2 (grote overheidsbedrijven) en cluster 7 (middelgrote familiebedrijven) (zie figuur 3.1.2). Deze 3 clusters zijn goed voor 62,2%, 23,1% en 7,3%, respectievelijk, van alle banen in de Brainportregio. Cluster 3 t/m 6 leveren het minst aantal banen op in de Brainportregio. Deze clusters bestaan bijna volledig uit bedrijven met maar enkele werknemers, vandaar dat in de namen van deze clusters gesproken wordt over 'kleine' bedrijven.

Figuur 3.1.2

Procentueel aandeel van het aantal banen naar cluster voor de Brainportregio

Kenmerken clusters

Tabel 3.1.1 geeft de waardes weer van de belangrijkste bedrijfs- en werknemerskenmerken voor ieder van de 7 clusters⁷. Het geeft antwoord op de vragen: Wat zijn de belangrijkste werknemers- en bedrijfskenmerken van het cluster? En hoe verschillen de bedrijven in een bepaald cluster ten opzichte van de bedrijven in een ander cluster? Of ten opzichte van alle bedrijven in de Brainportregio (totaal)? Zo kan bijvoorbeeld uit de tabel opgemerkt worden dat de innovatieve en internationaal georiënteerde (grote) bedrijven (cluster 1) een relatief hoog percentage multinationals (39%), innovatieve bedrijven (52%) en bedrijven met internationale handel (70%) bevat vergeleken met de andere bedrijven in de Brainportregio.

⁷ In deze tabel en in het restant van het rapport zijn alle percentages die betrekking hebben op bedrijfs- en werknemerskenmerken afgerond op gehelen.

Tabel 3.1.1: Overzicht van de belangrijkste indicatoren voor ieder van de 7 clusters

	Totaal	Cluster 1: Innovatieve & internationaal georiënteerde bedrijven	Cluster 2: Grote overheids bedrijven	Cluster 3: Kleine internationaal georiënteerde bedrijven	Cluster 4: Kleine start-ups	Cluster 5: Kleine specialistische BV's	Cluster 6: Kleine uitvoerende niet-BV's	Cluster 7: Middelgrote familie- bedrijven
Aantal bedrijven	25.188	4.953	1.135	4.401	2.778	5.493	3.663	2.765
Aantal banen	419.870	261.240	97.164	11.041	5.562	6.508	7.786	30.569
Werknemerskenmerken								
Uurloon (in euro)	25	26	28	22	21	36	14	17
Leeftijd (in jaren)	39	38	43	42	36	48	33	35
Geslacht (% Man)	55%	64%	30%	60%	53%	75%	43%	51%
DGA's	3%	1%	0%	27%	15%	75%	1%	5%
Auto van de zaak	7%	9%	1%	13%	9%	29%	1%	5%
Vaste contracten	66%	62%	79%	70%	31%	92%	42%	55%
Internationals	7%	10%	2%	3%	6%	2%	6%	4%
Oproepcontracten	7%	6%	3%	10%	18%	2%	28%	20%
Uitzendkrachten	9%	14%	0%	0%	1%	0%	0%	1%
Overwerkers	9%	13%	2%	2%	2%	0%	2%	6%
Fulltime contracten	48%	57%	31%	46%	37%	61%	17%	38%
Bedrijfskenmerken⁹								
Innovatief	13%	52%	12%	3%	2%	5%	0%	0%
Bedrijfsgrootte ¹⁰	<5 WP	250+ WP	250+ WP	<5 WP	<5 WP	<5 WP	<5 WP	5-20 WP
Bedrijfsleeftijd (gemiddelde)	15	21	19	16	5	10	16	21
Bedrijfsleeftijd (mediaan)	11	17	14	12	1	8	12	18
Meest voorkomende bedrijfstak	Financiële & zakelijke dienstverlening, handel	Handel & industrie	Overheid & Zorg, Cultuur, sport & recreatie	Groothandel	Zakelijke dienstverlening	Financiële dienstverlening	Horeca & detailhandel	Handel, vervoer & Horeca
Meest voorkomende rechtsvorm	BV	BV	Stichting	BV	BV	BV	Eenmanszaak	BV
Internationale handel	30%	70%	9%	59%	6%	0%	1%	39%
Multinational	8%	39%	0%	1%	2%	1%	0%	0%
Familiebedrijf	38%	36%	0%	62%	0%	0%	65%	93%

⁸ De werknemerskenmerken zijn berekend als gewogen gemiddelden. De wegingsfactor wordt bepaald naar rato van het aantal banen dat een bedrijf heeft. Bedrijven met veel banen tellen zwaarder mee in de berekening van de gemiddelden (hoge wegingsfactor) dan bedrijven met weinig banen. De percentages, die gegeven zijn onder de werknemerskenmerken, laten zien welk gedeelte van het totaal aantal banen binnen dit cluster voldoet aan het gegeven kenmerk. Bijvoorbeeld in cluster 1 wordt 64% van de banen in dit cluster ingevuld door mannen.

⁹ De bedrijfskenmerken zijn berekend als ongewogen gemiddelden. Dit betekent dat ieder bedrijf even zwaar meetelt in de berekening van de gemiddelden.

¹⁰ In deze tabel is de bedrijfsgrootte klasse gekozen die de meeste banen in de Brainportregio oplevert binnen dit cluster.

3.2 Cluster 1: Innovatieve en internationaal georiënteerde (grote) bedrijven

Kenmerkend voor dit cluster is dat de meerderheid innovatieve en internationaal georiënteerde (grote) bedrijven zijn.

Het cluster bevat 4.953 (19,7%) bedrijven en is hiermee het één na grootste cluster in de Brainportregio. Van deze bedrijven hebben slechts 3.244 (65,5%) bedrijven haar hoofdvestiging in de Brainportregio.

Daarnaast zorgt dit cluster voor verreweg de meeste werkgelegenheid. De bedrijven in dit cluster zijn goed voor ruim 1.616.000 banen in Nederland, waarvan iets meer dan 261.000 banen in de Brainportregio (62% van het totaal van alle banen in deze regio).

Werknemerskenmerken

De bedrijven in dit cluster zijn niet heel verschillend ten opzichte van bedrijven in andere clusters wat betreft de gemiddelde leeftijd, het geslacht en het uurloon van de werknemers.

De gemiddelde leeftijd van de werknemers die werkzaam zijn bij de bedrijven in dit cluster is 38 jaar en het gemiddelde uurloon betreft 26 euro. Beide zijn ongeveer gelijk aan de gemiddelde leeftijd van 39 jaar en het gemiddelde uurloon van 25 euro op basis van alle werknemers die werkzaam zijn in de Brainportregio. Daarnaast is 36% van de werknemers in dit cluster vrouw. Dit is iets lager dan het gemiddelde van 45%.

Op het gebied van werknemerskenmerken zijn de bedrijven in dit cluster met name onderscheidend door hun inzet van internationals, uitzendkrachten en de mate van overwerk. Van alle banen in dit cluster wordt 10% ingevuld door internationals en 13% geclassificeerd als een baan met overwerk. In andere clusters ligt dit percentage rond de 2 á 3 procent; eerder onderzoek liet al zien dat multinationals meer internationals in dienst hebben en dat er vaker sprake van overwerk is¹¹. Bovendien maken de bedrijven in dit cluster relatief veel gebruik van uitzendkrachten. 14% van de banen wordt ingevuld door uitzendkrachten, waar dit in andere clusters niet boven de 1% komt.

Bedrijfskenmerken

Kenmerkend voor dit cluster is dat 94% van alle multinationals in de Brainportregio zich bevinden in dit cluster. Daarnaast bevat dit cluster 99% van alle beursgenoteerde bedrijven in deze regio.

Multinationals en beursgenoteerde bedrijven zijn over het algemeen grotere bedrijven, uit figuur 3.2.1 blijkt dan ook dat dit cluster relatief gezien uit veel grote(re) bedrijven bestaat.

Uit figuur 3.2.2¹² komt nog duidelijker naar voren dat de grote bedrijven voor bijna alle banen binnen dit cluster zorgen.

¹¹ <https://www.cbs.nl/-/media/imported/documents/2012/44/2012-m21-pub.pdf?la=nl-nl>
<https://www.cbs.nl/-/media/imported/documents/2010/10/2010-k1-v4-p22-art.pdf>

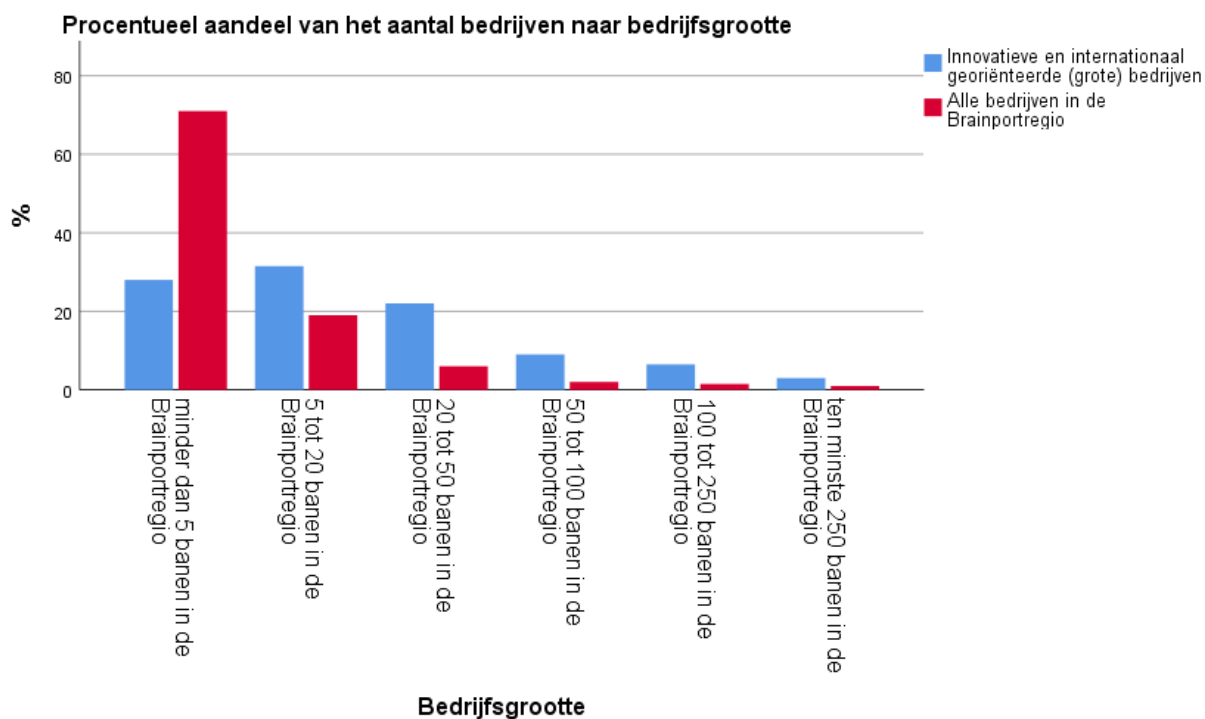
¹² Het verschil tussen figuur 3.2.1 en figuur 3.2.2 laat zich het beste uitleggen aan de hand van een getallenvoorbeeld. Stel dat cluster 1 tien bedrijven bevat waarvan vijf bedrijven ieder 2 banen in de Brainportregio leveren en de overige vijf bedrijven ieder 400 banen in deze regio leveren.

In figuur 3.2.1 zou in dit geval zowel de eerste als de laatste bedrijfsgrootteklasse 50% van het aantal bedrijven bevatten. Immers, in beide bedrijfsgrootteklassen vallen vijf bedrijven.

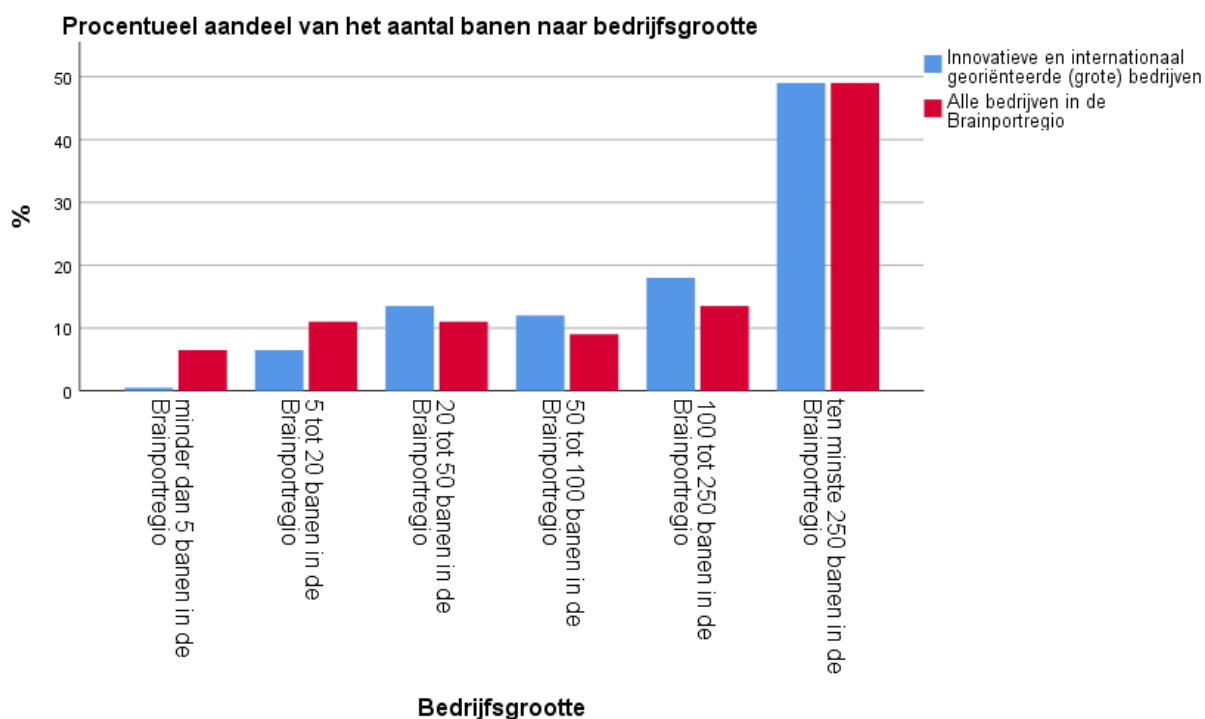
Figuur 3.2.2 houdt rekening met het aantal banen dat de bedrijven leveren. De vijf bedrijven in de eerste bedrijfsgrootteklasse leveren samen slechts 10 banen, terwijl de 5 bedrijven in de laatste klasse samen 2000 banen leveren. De bedrijven in de eerste bedrijfsgrootteklasse leveren dus $10 \div 2010 = 0,5\%$ van alle banen in dit cluster, terwijl de bedrijven in de tweede bedrijfsgrootteklasse $2000 \div 2010 = 99,5\%$ van alle banen in dit cluster leveren. In figuur 3.2.2 zouden deze genoemde percentages te zien zijn bij de bijbehorende bedrijfsgrootteklassen.

Deze grote multinationals bestaan al wat langer vergeleken met bedrijven in andere clusters, al is het verschil in de bedrijfsleeftijd van de bedrijven in dit cluster in vergelijking met andere clusters niet substantieel.

Figuur 3.2.1

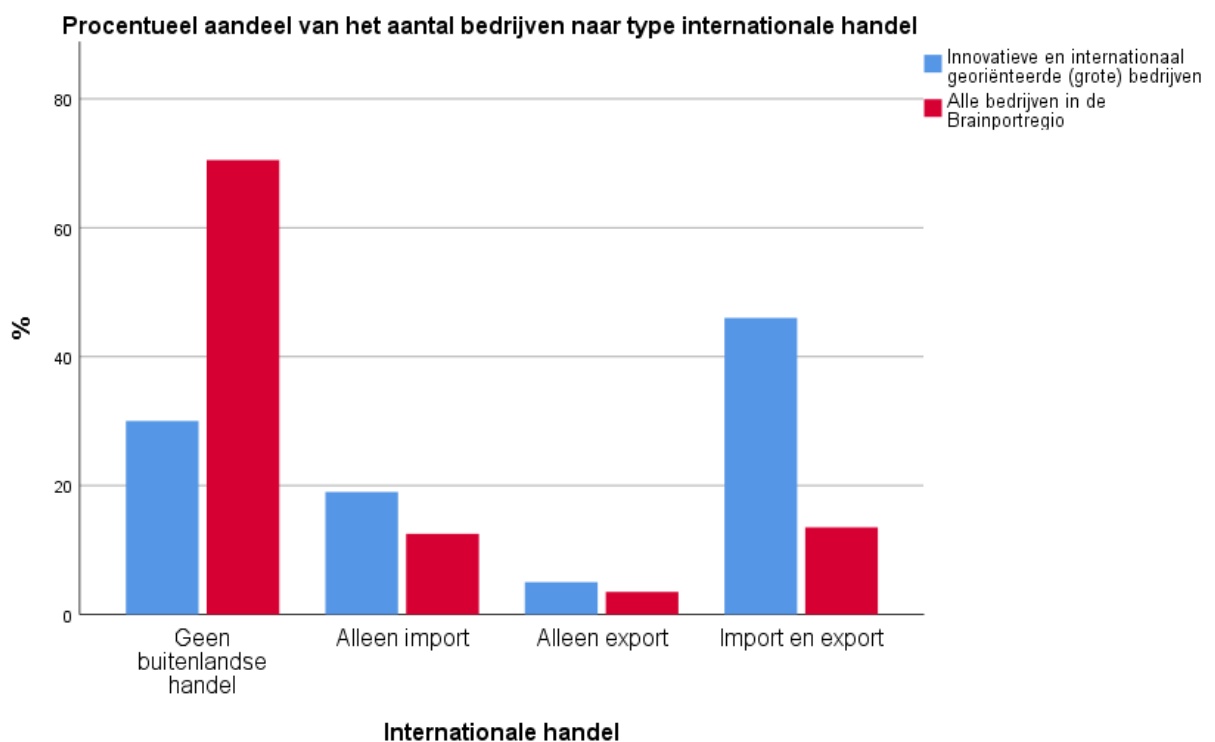

Figuur 3.2.2

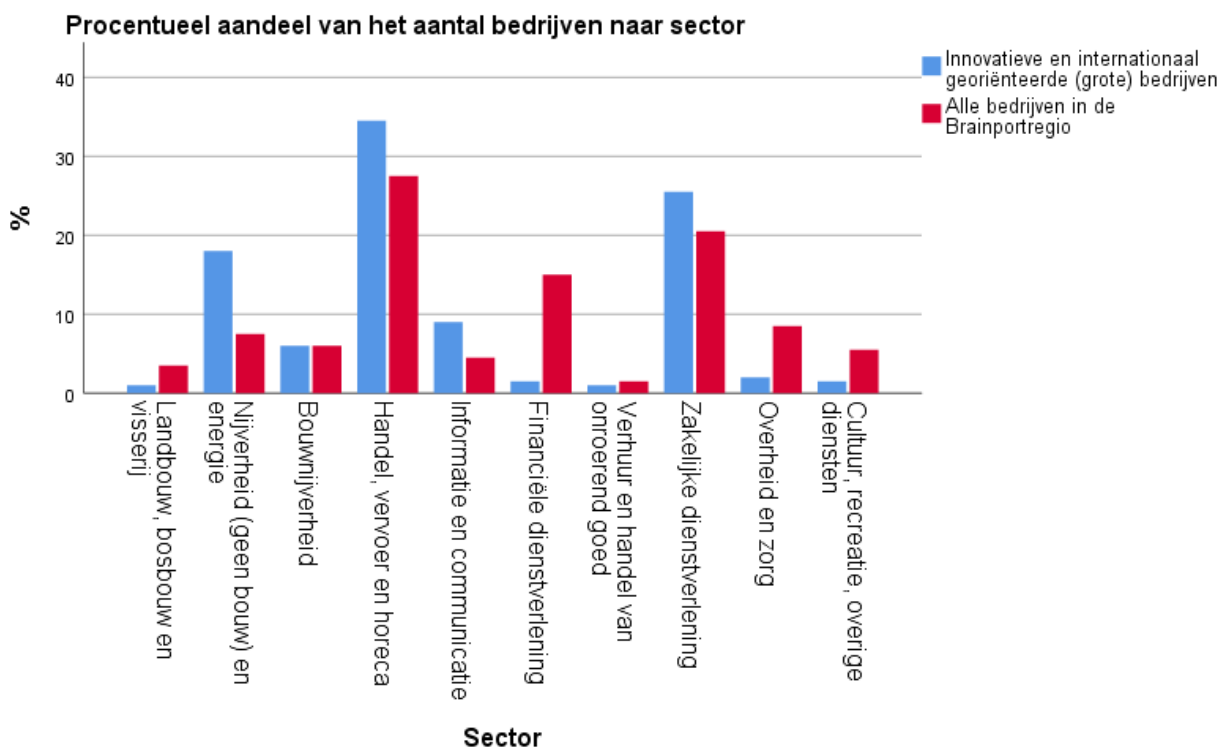
Dit cluster bestaat, naast het relatief hoge percentage grote bedrijven, ook voor een gedeelte uit bedrijven met minder dan 5 werkzame personen (zie figuur 3.2.1 en figuur 3.2.2). Vele andere clusters bestaan hoofdzakelijk uit alleen maar kleine bedrijven. Echter, de kleine bedrijven in dit cluster onderscheiden zich van de kleine bedrijven in andere clusters doordat deze veel vaker internationaal actief en innovatief zijn. Dit zijn dan ook twee andere belangrijke indicatoren wat de bedrijven, zowel de kleine als de grote, in dit cluster zo onderscheidend maken ten opzichte van bedrijven in andere clusters. Van de bedrijven in dit cluster wordt namelijk 52% als innovatief geclassificeerd. Dit percentage is veel groter ten opzichte van andere clusters waar vaak niet meer dan 2% van de bedrijven innovatief zijn. Cluster 2 komt met een percentage van 12% nog het meeste in de buurt. Daarnaast is meer dan 70% van alle bedrijven in dit cluster internationaal actief (import en/of export), dit is aanzienlijk hoger ten opzichte van andere bedrijven in de Brainportregio (zie figuur 3.2.3). De gemiddelde export- en importwaarde van de internationaal actieve bedrijven in dit cluster bedraagt 26 en 20 miljoen euro, respectievelijk. Dit is substantieel hoger ten opzichte van de gemiddelde export- en importwaarde van internationaal actieve bedrijven in andere clusters. Dit is met name het gevolg van de grotere bedrijven/multinationals die onderdeel zijn van dit cluster. De internationaal actieve bedrijven in cluster 2 (grote overheidsbedrijven) en cluster 7 (middelgrote familiebedrijven) komen met een gemiddelde exportwaarde (importwaarde) van 9 en 8 miljoen euro (12 en 5 miljoen euro), respectievelijk, nog het meeste in de buurt.

Figuur 3.2.3

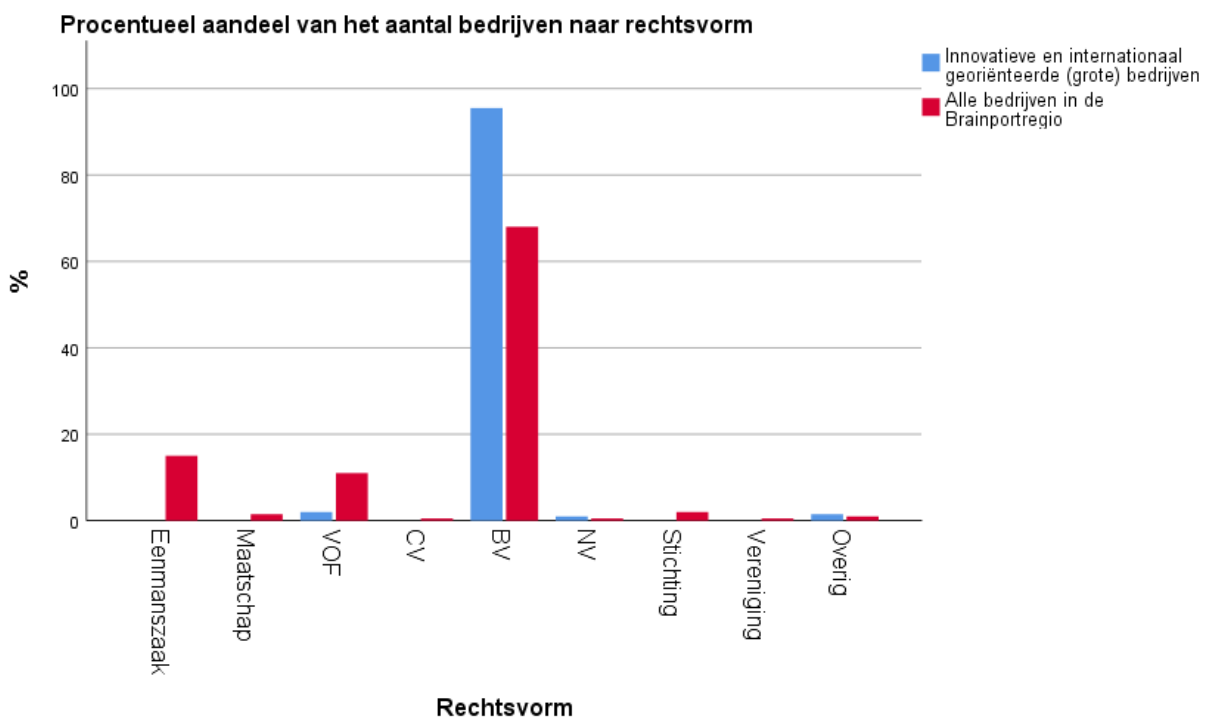
De bedrijven in dit cluster zijn met name werkzaam in de zakelijke dienstverlening, de handel vervoer en horeca en de nijverheid en energiesector (zie figuur 3.2.4). Echter, deze verdeling is niet erg verschillend ten opzichte van alle bedrijven in de Brainportregio. Daarnaast is ongeveer 36% in dit cluster een familiebedrijf, dit wijkt niet veel af van het gemiddelde van 38%. Op basis van beide indicatoren zijn de bedrijven in dit cluster dan ook nauwelijks onderscheidend.

Figuur 3.2.4

Binnen dit cluster is ongeveer 95% van alle bedrijven ondergebracht in een BV, dit is hoger ten opzichte van alle bedrijven in de Brainportregio (zie figuur 3.2.5). Daarnaast bevat dit cluster bijna alle NV's binnen de Brainportregio, terwijl het maar ongeveer 1% van alle bedrijven binnen dit cluster omhelst. Ook de rechtsvorm is gerelateerd aan de grootte van bedrijven.

Figuur 3.2.5

3.3 Cluster 2: Grote overheidsbedrijven

Het cluster bestaande uit grote overheidsbedrijven is het kleinste cluster in de Brainportregio wat betreft het aantal bedrijven dat toebehoort aan een cluster. Slechts 1.135 (4,5%) bedrijven maken onderdeel uit van dit cluster. Van deze bedrijven hebben 972 (85,6%) bedrijven haar hoofdvestiging in de Brainportregio.

De bedrijven in dit cluster zijn goed voor bijna 510.000 banen in Nederland, waarvan ongeveer 97.000 banen in de Brainportregio. Dit betekent dat bijna één vierde (23%) van de werkgelegenheid in de Brainportregio te danken is aan grote overheidsbedrijven. Hierbij valt te denken aan bijvoorbeeld ziekenhuizen, onderwijsinstellingen, geestelijke gezondheids- en verslavingszorg en regionale en landelijke overheidsinstellingen.

Werknemerskenmerken

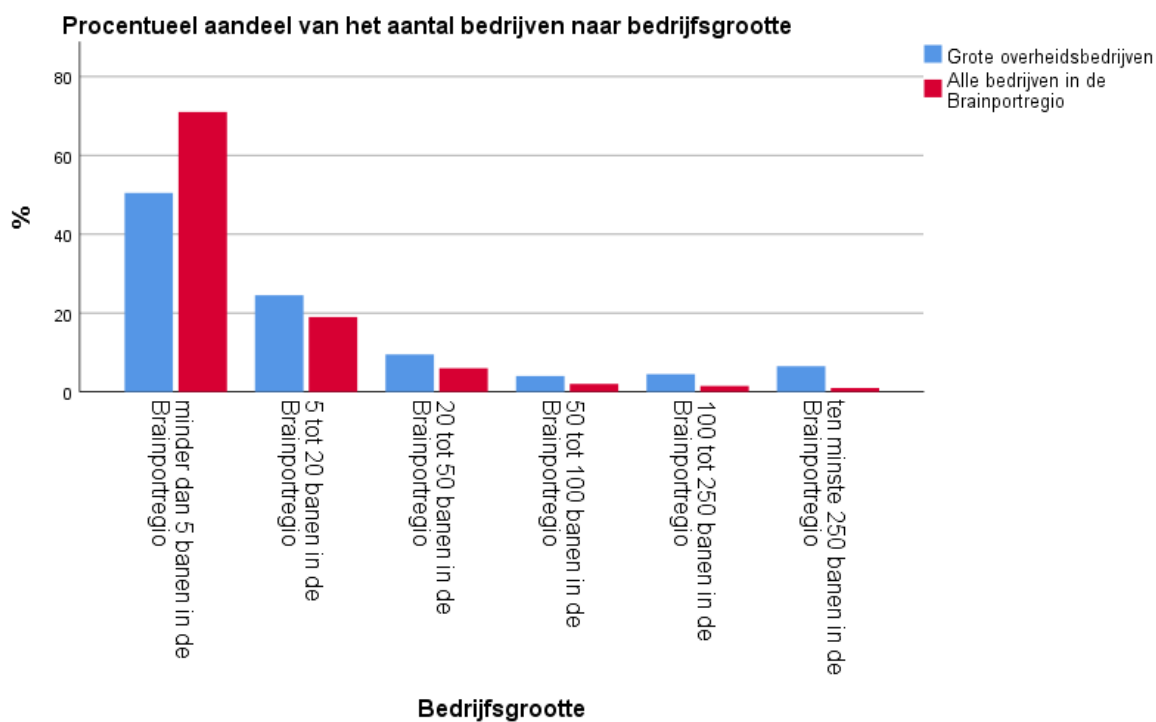
De bedrijven in dit cluster verschillen niet veel ten opzichte van de bedrijven in andere clusters wat betreft de gemiddelde leeftijd en het uurloon van de werknemers. Deze werknemerskenmerken zijn namelijk, voor de bedrijven in dit cluster, gelijk aan 43 jaar en 28 euro, respectievelijk. Beide zijn iets hoger dan de gemiddelde leeftijd van 39 jaar en het gemiddelde uurloon van 25 euro op basis van alle bedrijven in de Brainportregio. De grote overheidsbedrijven zijn echter wel onderscheidend door het hoge aandeel vrouwen dat werkzaam is bij deze bedrijven. 70% van alle werknemers van de bedrijven in dit cluster is namelijk vrouw. Dit is vele malen hoger dan het gemiddelde van 45%.

De werknemers van de bedrijven in dit cluster hebben relatief weinig fulltime contracten. Slechts 31% van de werknemers in dit cluster heeft een fulltime contract ten opzichte van het gemiddelde van 48% op basis van alle bedrijven in de Brainportregio. Dit is in lijn met het hoge percentage vrouwen dat werkzaam is bij de bedrijven in dit cluster, aangezien vrouwen doorgaans vaker parttime werk verrichten.

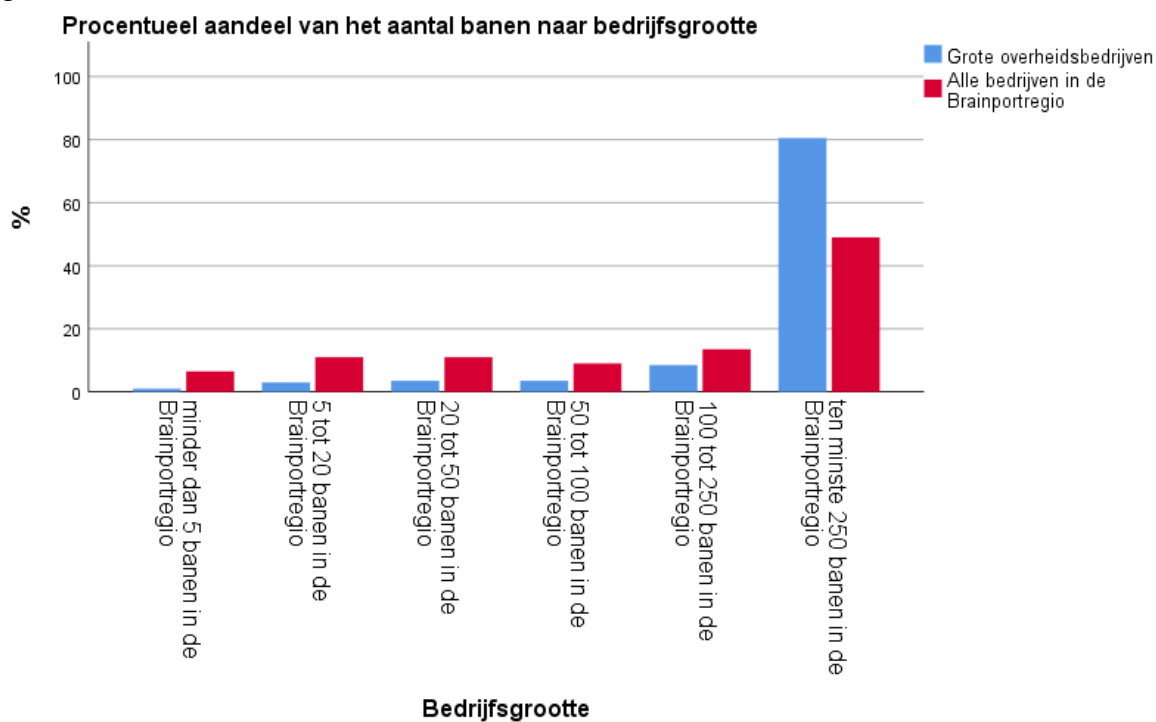
Bedrijfskenmerken

De bedrijven in dit cluster zijn met name onderscheidend door hun bedrijfsgrootte. Relatief gezien bevat dit cluster veel bedrijven met 250 of meer werkzame personen (zie figuur 3.3.1). Deze bedrijven leveren 80% van alle banen in de Brainportregio binnen dit cluster (zie figuur 3.3.2). De leeftijd van deze bedrijven verschilt weinig ten opzichte van bedrijven in andere clusters.

Figuur 3.3.1

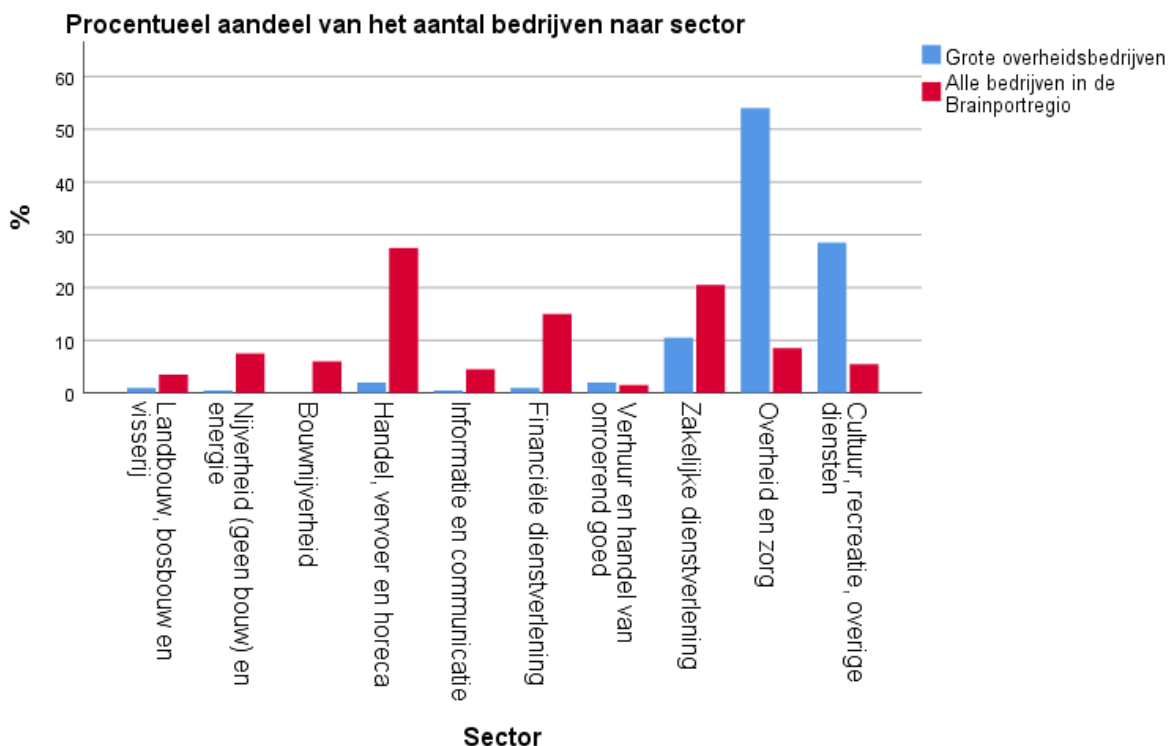
Figuur 3.3.2

Een ander onderscheidend kenmerk van de bedrijven binnen dit cluster is dat deze met name werkzaam zijn in de overheidssector en in de zorg en cultuur sector (zie figuur 3.3.3). Deze sectoren komen nauwelijks voor in andere clusters. Het feit dat bedrijven in dit cluster met name werkzaam zijn in deze sectoren verklaart mede het hoge percentage vrouwen dat werkzaam is bij de bedrijven in dit cluster, zoals hierboven besproken. Eerder onderzoek door het CBS¹³ heeft namelijk aangetoond dat in de zorg en welzijnssector en in het onderwijs relatief gezien het hoogste percentage vrouwen werkzaam is.

Daarnaast verklaart de sector waarin de bedrijven werkzaam zijn ook het feit dat de bedrijven in dit cluster nauwelijks internationaal actief zijn (zie figuur 3.3.4) en dat dit cluster geen familiebedrijven bevat. Bedrijven binnen de overheidssector en de zorg en cultuur sector hebben namelijk nauwelijks iets om te importeren of te exporteren en deze type bedrijven zijn normaliter niet in het bezit van families.

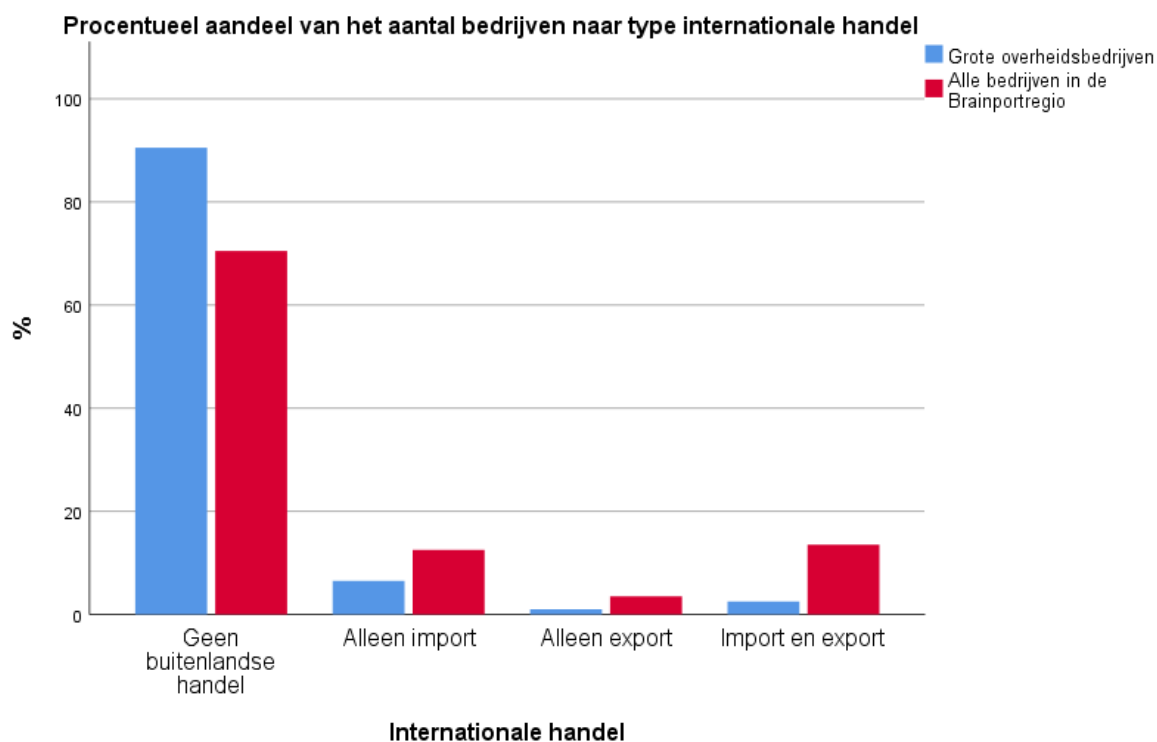
Figuur 3.3.3

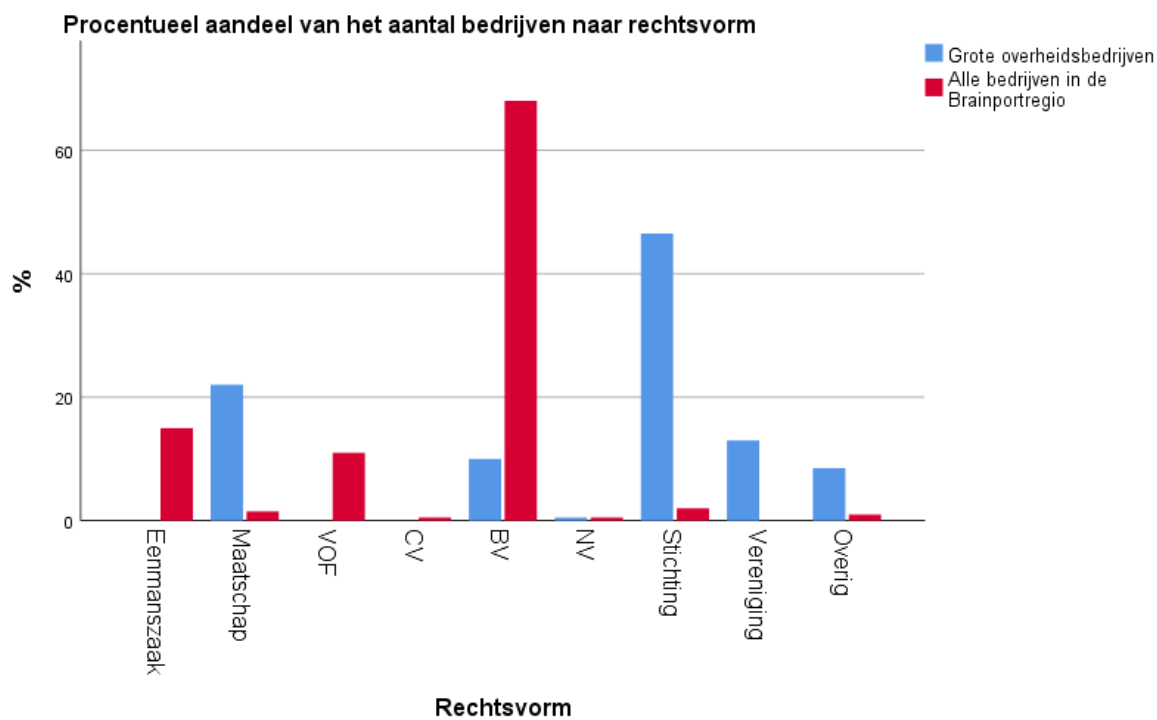
De bedrijven in dit cluster zijn met name ondergebracht in verenigingen en stichtingen (zie figuur 3.3.5), alle verenigingen en stichtingen in de Brainportregio zijn onderdeel van cluster 2. De rechtsvorm is gerelateerd aan de sector waarin een bedrijf werkzaam is. Scholen en grotere zorginstellingen zijn bijvoorbeeld vaak ondergebracht in een stichting, terwijl sportclubs vaak zijn ondergebracht in een vereniging. Daarnaast zijn kleinere bedrijfjes van medische specialisten, tandartsen etc. vaak ondergebracht in een maatschap of een BV. Dit verklaart het patroon van de rechtsvormen dat te zien is in figuur 3.3.5.

¹³ <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2019/46/in-een-derde-van-beroepen-op-hoogste-niveau-is-meerderheid-vrouw>

Figuur 3.3.4

Figuur 3.3.5

3.4 Cluster 3: Kleine internationaal georiënteerde bedrijven

Kenmerkend voor dit cluster is dat de meerderheid kleine internationaal georiënteerde bedrijven zijn.

Het cluster bevat 4.401 bedrijven, 17,5% van alle bedrijven in de Brainportregio. Voor het merendeel van deze bedrijven (95,1%) ligt ook de hoofdvestiging in de Brainportregio.

De bedrijven in dit cluster zijn goed voor ongeveer 12.000 banen in Nederland, waarvan 11.000 banen in de Brainportregio (2,6% van het totaal van alle banen in deze regio).

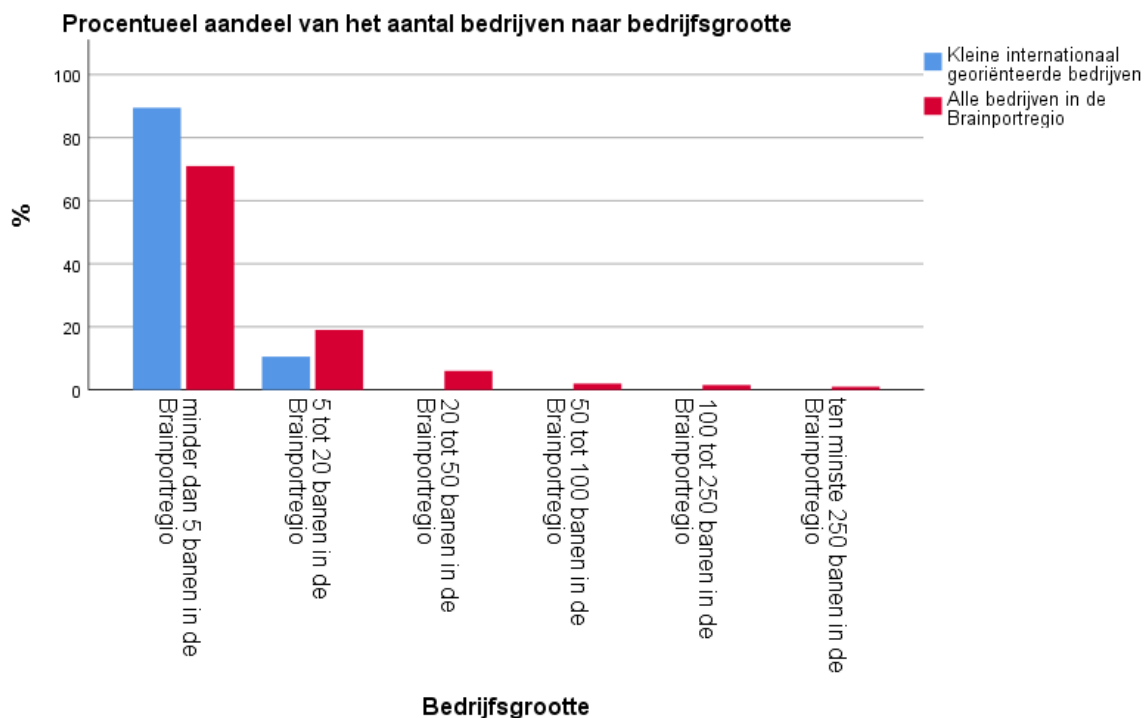
Werknemerskenmerken

De bedrijven in dit cluster verschillen niet veel ten opzichte van andere bedrijven in de Brainportregio, wat betreft de gemiddelde leeftijd, het geslacht en het uurloon van de werknemers. De gemiddelde leeftijd van de werknemers in dit cluster ligt met 42 jaar iets boven het gemiddelde. Het gemiddelde uurloon en het percentage vrouwen dat werkzaam is bij de bedrijven in dit cluster liggen met 22 euro en 40%, respectievelijk, beide iets onder het gemiddelde. Ook andere werknemerskenmerken van de bedrijven binnen dit cluster laten weinig verschil zien ten opzichte van het gemiddelde op basis van alle bedrijven in de Brainportregio.

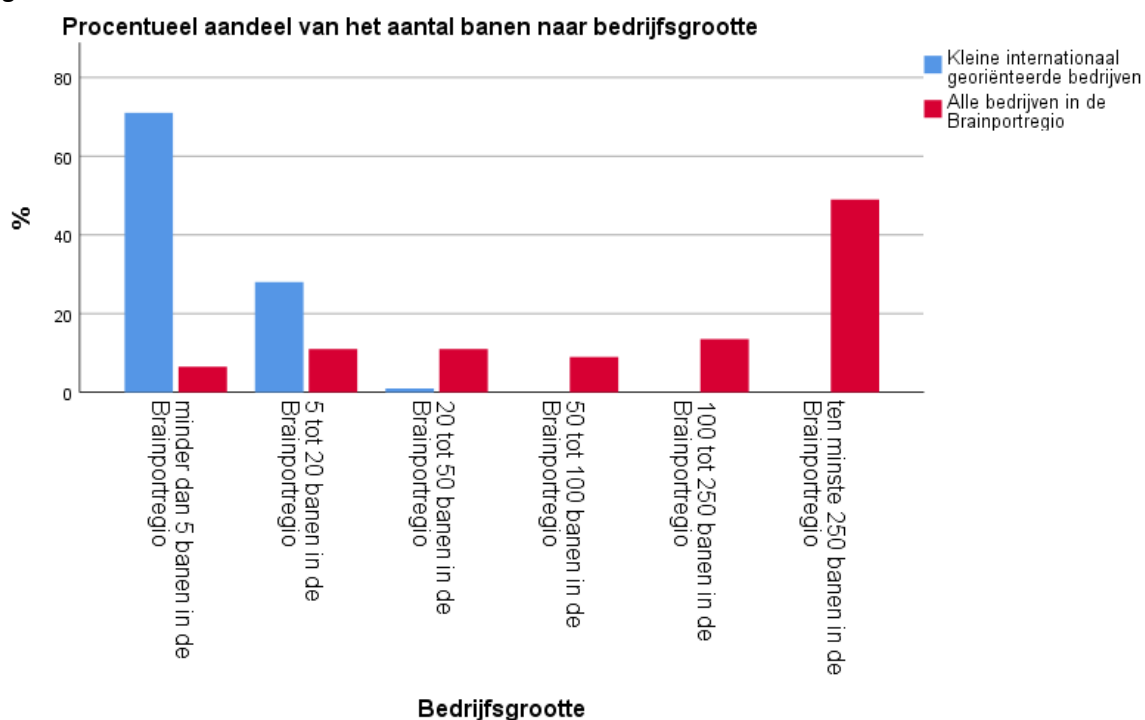
Bedrijfskenmerken

De bedrijven in dit cluster zijn allemaal kleine bedrijven (zie figuur 3.4.1 en 3.4.2). Het overgrote deel van de bedrijven in dit cluster levert minder dan 5 banen in de Brainportregio op. De bedrijven zorgen dus niet voor veel werkgelegenheid. De leeftijd van deze bedrijven wijkt weinig af van de gemiddelde bedrijfsleeftijd van de bedrijven in de Brainportregio.

Figuur 3.4.1

Figuur 3.4.2

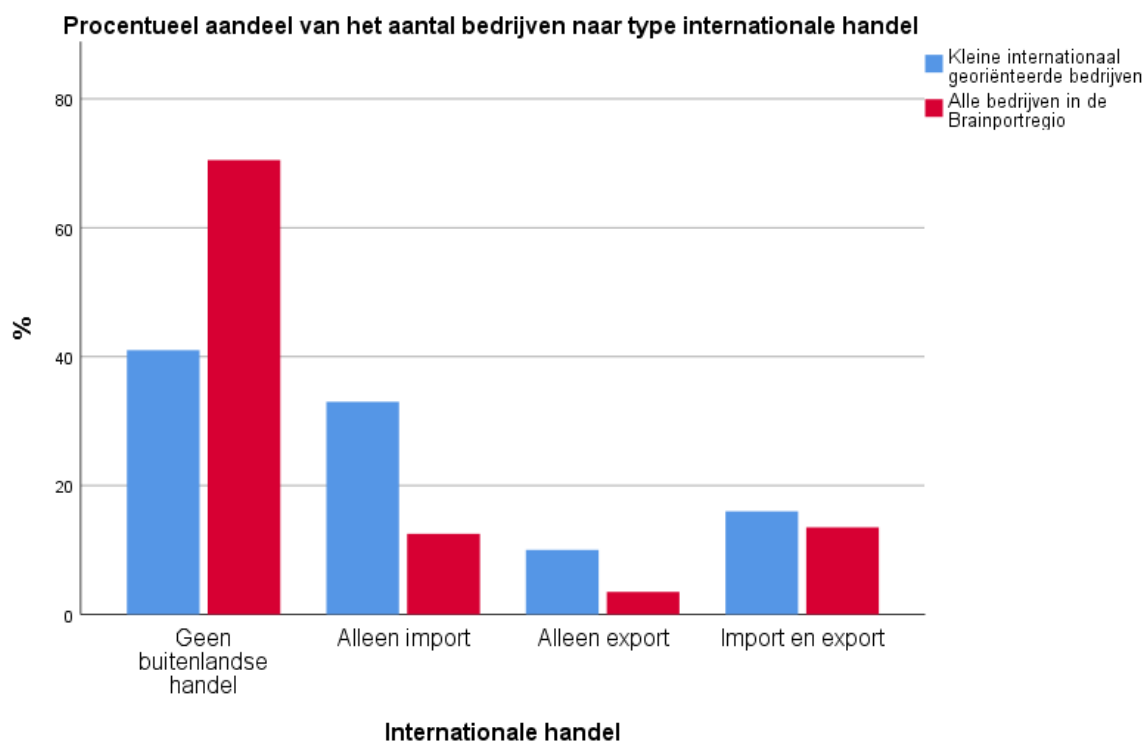

De bedrijven in dit cluster onderscheiden zich daarnaast met name doordat vele internationaal actief zijn (zie figuur 3.4.3). 59% van alle bedrijven in dit cluster is internationaal actief, dit is substantieel hoger dan het gemiddelde van 30%. Dit verschil is nog vele malen groter in vergelijking met vergelijkbare bedrijven op het gebied van bedrijfsgrootte. Cluster 4 (kleine start-ups), cluster 5 (kleine specialistische BV's) en cluster 6 (kleine uitvoerende niet-BV's) bestaan ook vrijwel volledig uit kleine bedrijven, maar in deze clusters zijn de bedrijven nauwelijks internationaal actief.

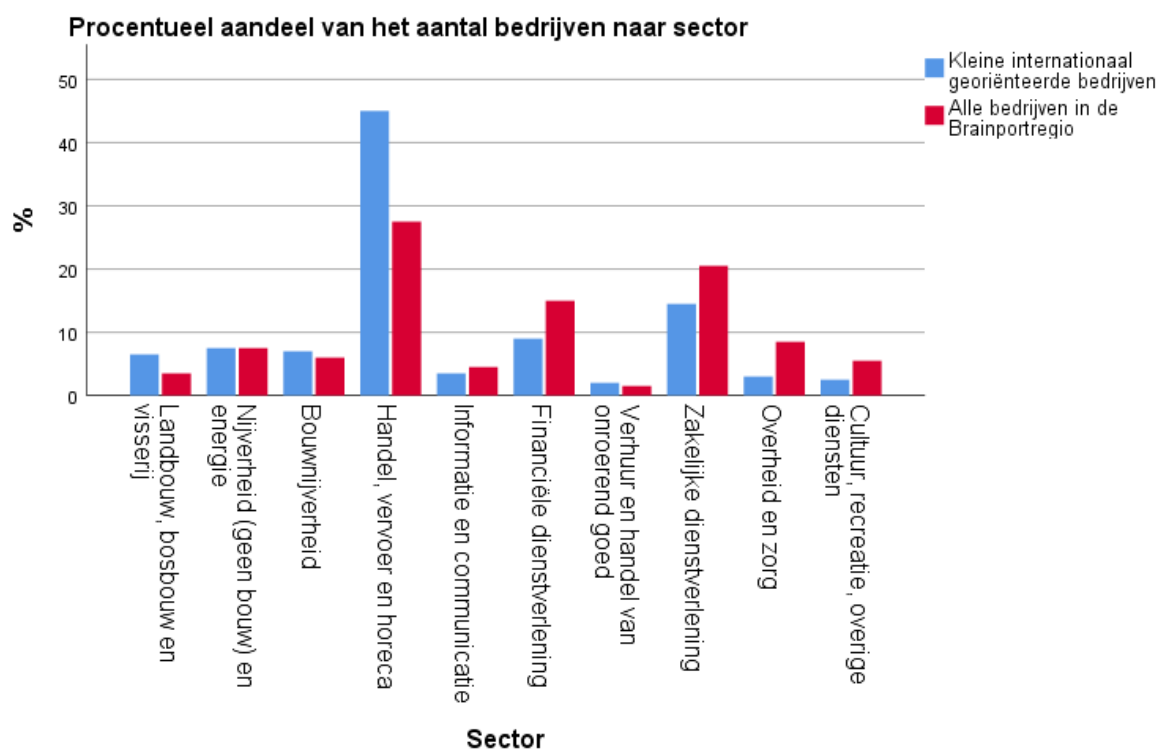
Enkel voor de innovatieve en internationaal georiënteerde (grote) bedrijven (cluster 1) en de middelgrote familiebedrijven (cluster 7) is een substantieel gedeelte internationaal actief. Echter, beide clusters bestaan uit grotere bedrijven in vergelijking met de bedrijven in cluster 3 (kleine internationaal georiënteerde bedrijven). Daarnaast zijn de internationale (kleine) bedrijven in cluster 1 vaak erg innovatief, wat niet het geval is voor de kleine internationaal georiënteerde bedrijven (cluster 3).

De bedrijven in dit cluster zijn met name werkzaam in de handel vervoer en horeca (zie figuur 3.4.4). Bovendien is 62% van de bedrijven in dit cluster een familiebedrijf, wat substantieel hoger ligt dan het gemiddelde van 38%. De kleine internationaal georiënteerde bedrijven (cluster 3) lijken hiermee met veel kenmerken op de kleine uitvoerende niet-BV's (cluster 6). Deze laatstgenoemde groep bestaat namelijk ook voornamelijk uit kleine (familie-)bedrijven, waar de handel, vervoer en horeca de dominante sector is. Echter, de handel, vervoer en horeca sector omvat vele verschillende branches. Op het moment dat er specifiek wordt ingezoomd op deze branches blijkt dat het merendeel van de kleine internationaal georiënteerde bedrijven (cluster 3) werkzaam is in de groothandel terwijl de kleine uitvoerende niet-BV's (cluster 6) juist voornamelijk opereren in de horeca sector en de detailhandel. Dit verklaart mede waarom de internationale activiteit van de kleine internationaal georiënteerde bedrijven (cluster 3) hoger ligt in vergelijking met de kleine uitvoerende niet-BV's (cluster 6).

Figuur 3.4.3

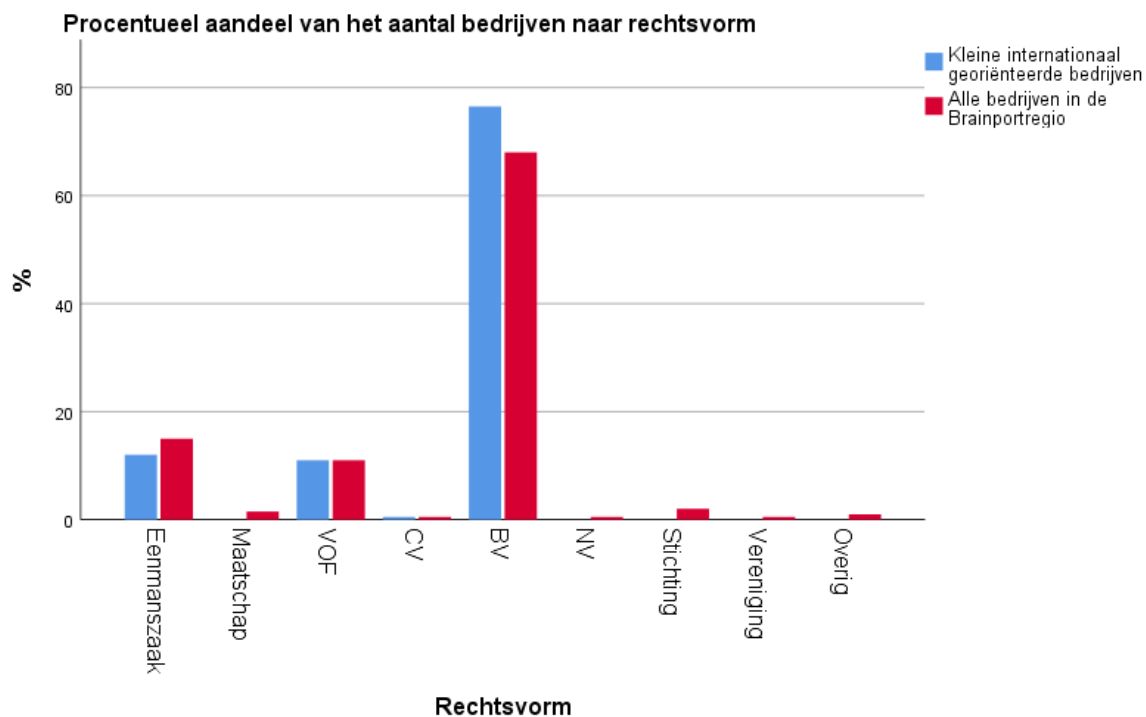

Figuur 3.4.4

Binnen dit cluster is ongeveer 80% van alle bedrijven ondergebracht in een BV, terwijl de overige bedrijven zijn ondergebracht in een eenmanszaak of VOF (zie figuur 3.4.5). Deze verdeling verschilt nauwelijks ten opzichte van alle bedrijven in de Brainportregio.

Figuur 3.4.5

3.5 Cluster 4: Kleine start-ups

Kenmerkend voor dit cluster is dat de meerderheid kleine start-ups zijn.

Het cluster bevat 2.778 bedrijven, 11,0% van alle bedrijven in deze regio. Het merendeel van deze bedrijven (94,6%) heeft ook haar hoofdvestiging in de Brainportregio.

De kleine start-ups zorgen voor de minste werkgelegenheid in de Brainportregio. De bedrijven in dit cluster zijn goed voor slechts 6.300 banen in Nederland, waarvan bijna 5.600 banen in de Brainportregio (1,3% van het totaal van alle banen in deze regio).

Werknemerskenmerken

Het uurloon van de werknemers die werkzaam zijn bij de kleine start-ups is gelijk aan 21 euro en 53% van de werknemers is man. Beide liggen iets onder het gemiddelde op basis van alle bedrijven in de Brainportregio. Deze werknemerskenmerken zijn dan ook nauwelijks onderscheidend voor de bedrijven in dit cluster.

De gemiddelde leeftijd van de werknemers van de kleine start-ups is 36 jaar. Ook dit verschilt nauwelijks ten opzichte van de gemiddelde leeftijd van 39 jaar op basis van alle bedrijven in de Brainportregio. Echter, als er rekening gehouden wordt met de sector waarin de kleine start-ups hoofdzakelijk actief zijn dan blijkt de gemiddelde leeftijd van de werknemers in dit cluster wel degelijk fors lager te liggen. Het merendeel van de kleine start-ups (cluster 4) is namelijk werkzaam in de financiële en zakelijke dienstverlening net als het geval is voor de kleine specialistische BV's (cluster 5). De gemiddelde leeftijd van de werknemers van de kleine specialistische BV's ligt echter ruim 12 jaar hoger dan van de kleine start-ups. Daarnaast is met name het relatief lage percentage aan vaste- en fulltime contracten kenmerkend voor de kleine start-ups. Slechts 31% van de werknemers heeft een vast contract, tegenover het gemiddelde van 66% op basis van alle bedrijven in de Brainportregio. Ook bij de fulltime contracten is het verschil groot: 37% van de werknemers die werkzaam zijn bij de kleine start-ups heeft een fulltime contract ten opzichte van 48% van de werknemers op basis van alle bedrijven in de Brainportregio. Tot slot maken de kleine start-ups relatief gezien veel gebruik van oproepcontracten.

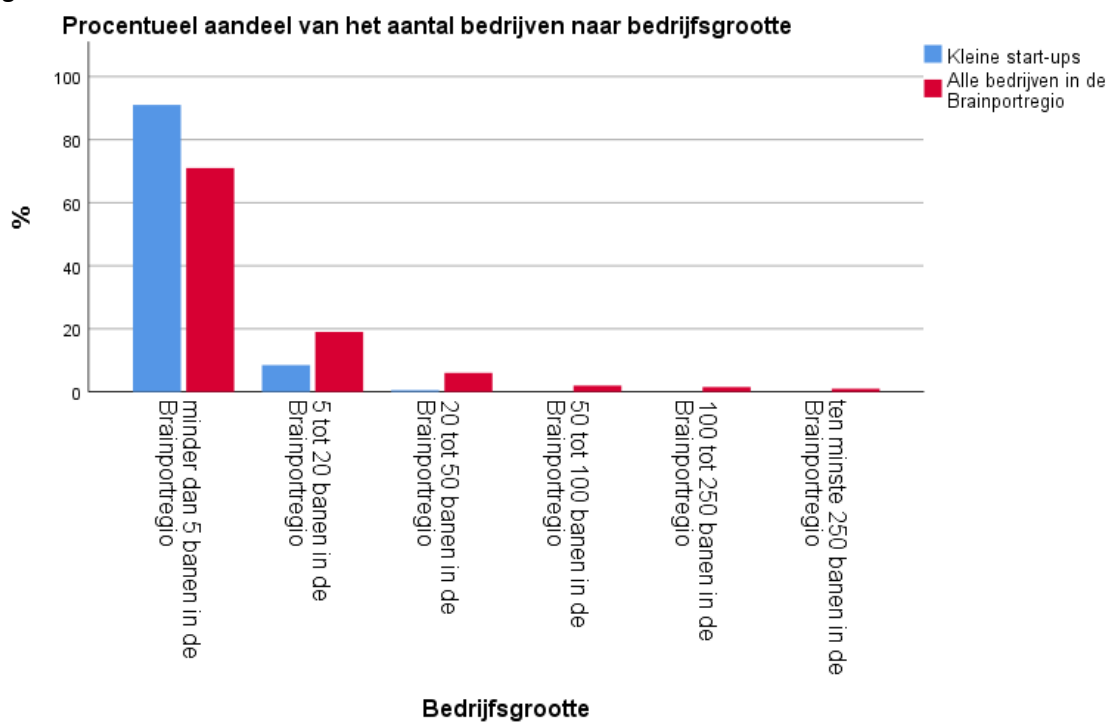
Bedrijfskenmerken

Dit cluster bestaat uit allemaal kleine bedrijven (zie figuur 3.5.1 en 3.5.2). Slechts enkele bedrijven hebben meer dan 5 werkzame personen in dienst. Karakteristiek voor de bedrijven in dit cluster is met name de zeer jonge leeftijd van de bedrijven. De mediaan van de bedrijfsleeftijd is slechts 1 jaar, terwijl dit gelijk is aan 11 jaar op basis van alle bedrijven in de Brainportregio. In dit cluster zijn er dus veel bedrijven die pas recent gestart zijn. Dit kan een verklaring zijn voor het lage percentage fulltime- en vaste contracten, alsmede de relatief jonge leeftijd van de werknemers in vergelijking met bedrijven in dezelfde sector. De hoeveelheid werk kan nog beperkt of onzeker zijn waardoor bedrijven huiverig kunnen zijn om (veel) fulltimers met een vast contract in dienst te nemen. Het in dienst nemen van oproepkrachten kan bij startende bedrijven als een veiligere keuze voelen.

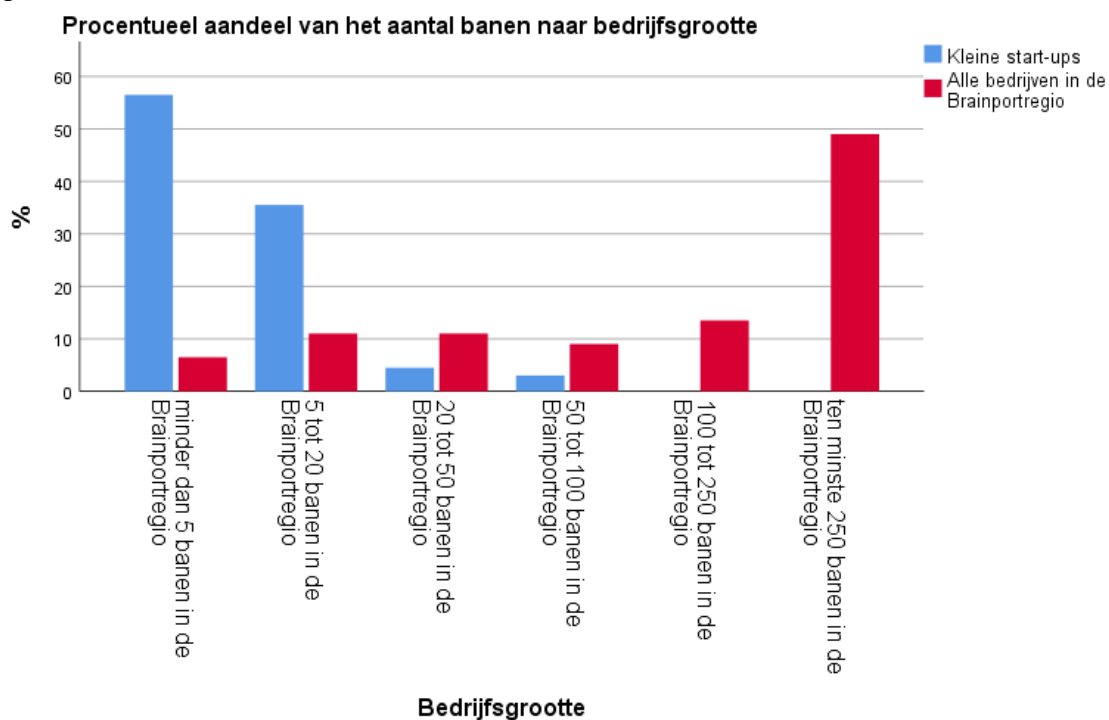
Daarnaast is het typerend voor dit cluster dat geen enkel bedrijf een familiebedrijf is.

Familiebedrijven zijn over het algemeen vaak iets oudere bedrijven en in dit cluster lijkt het met name om bedrijven te gaan die recent zijn opgericht door jonge ondernemers.

Figuur 3.5.1

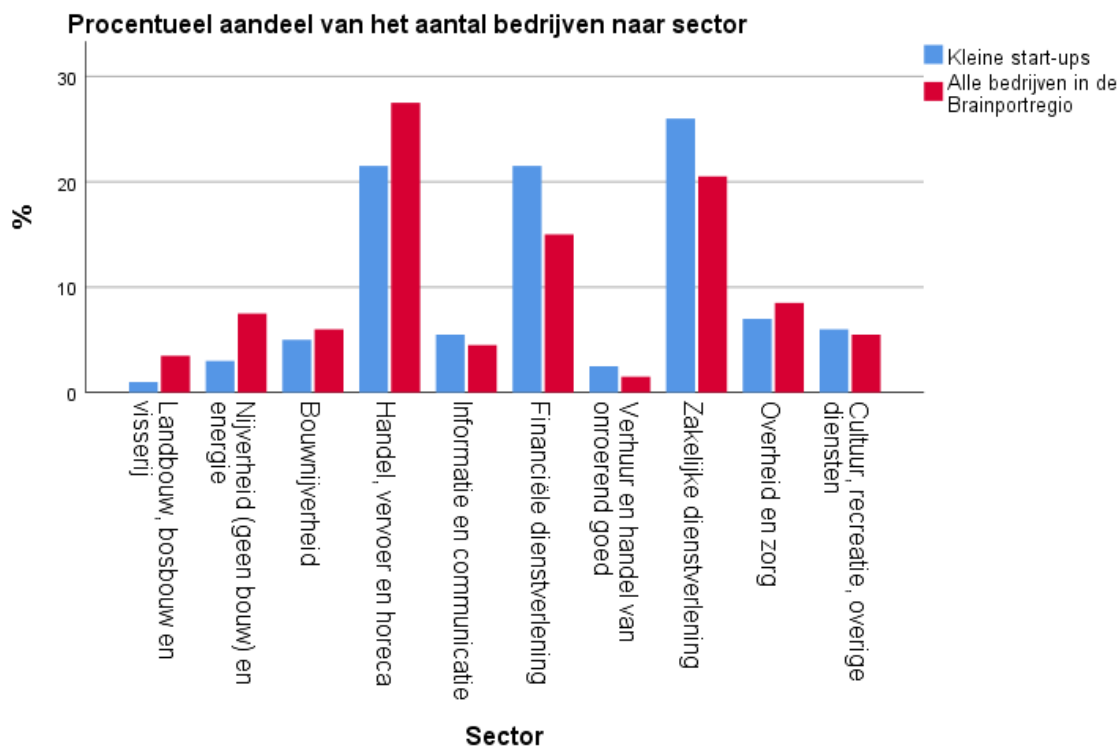

Figuur 3.5.2

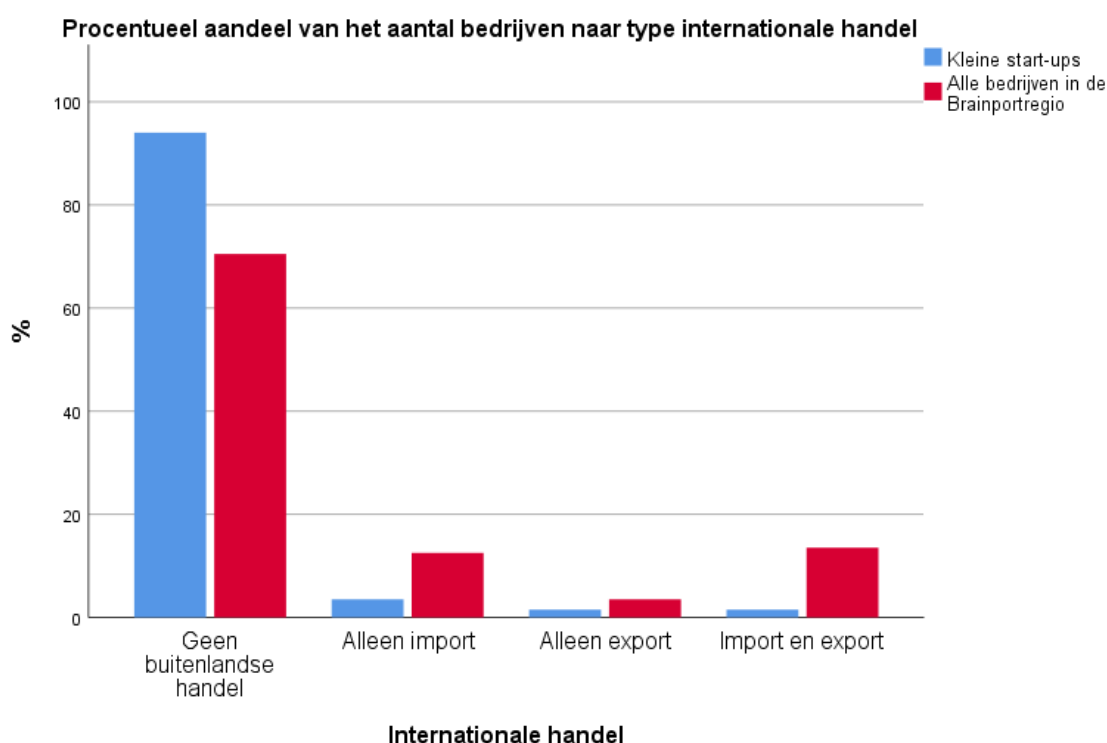

De bedrijven in dit cluster zijn hoofdzakelijk werkzaam in de financiële en zakelijke dienstverlening (zie figuur 3.5.3). Dit verklaart mede het relatief lage percentage bedrijven dat internationaal actief is (zie figuur 3.5.4). Bedrijven in de financiële en zakelijke dienstverlening zijn namelijk geen gebruikelijke bedrijven die goederen en/of diensten importeren of exporteren. Het kleine groepje bedrijven dat internationaal actief is zijn bijna allemaal werkzaam in de handel, vervoer en horeca sector.

Figuur 3.5.3

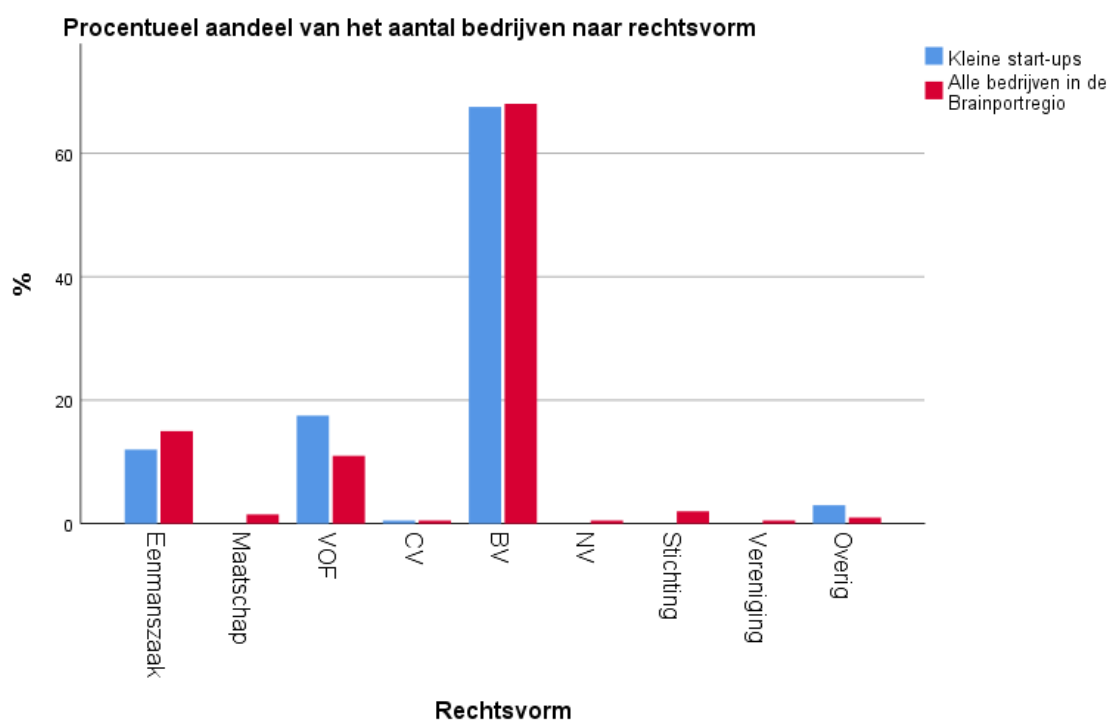

Figuur 3.5.4

De verdeling van het type rechtsvorm voor de kleine start-ups verschilt nauwelijks ten opzichte van de verdeling op basis van alle bedrijven in de Brainportregio (zie figuur 3.5.5). De mix van verschillende rechtsvormen in dit cluster is met name het gevolg van de mix aan verschillende sectoren waarin de bedrijven werkzaam zijn. Het type rechtsvorm hangt namelijk sterk samen met de werkzaamheden van een bedrijf.

Figuur 3.5.5

3.6 Cluster 5: Kleine specialistische BV's

Kenmerkend voor dit cluster is dat de meerderheid kleine specialistische BV's zijn. Dit zijn BV's die met name actief zijn in de financiële- en zakelijke dienstverlening en in de adviessector.

Het cluster bestaande uit kleine specialistische BV's is het grootste cluster in de Brainportregio wat betreft het aantal bedrijven dat toebehoort aan een cluster. Dit cluster bevat namelijk 5.493 (21,8%) bedrijven in de Brainportregio. Het merendeel van deze bedrijven heeft ook haar hoofdvestiging in deze regio, namelijk 97,8%.

De bedrijven in dit cluster zorgen echter niet voor veel werkgelegenheid. De bedrijven in dit cluster zijn namelijk goed voor iets meer dan 6.700 banen in Nederland, waarvan ongeveer 6.500 banen in de Brainportregio (1,6% van het totaal van alle banen in deze regio).

Werknemerskenmerken

De kleine specialistische BV's zijn zeer onderscheidend op het gebied van werknemerskenmerken. Het gemiddelde uurloon, de gemiddelde leeftijd en het percentage mannen ligt met 36 euro, 48 jaar en 75%, respectievelijk, op het hoogste niveau ten opzichte van alle andere clusters.

Daarnaast zijn de bedrijven in dit cluster onderscheidend doordat 75% van de werknemers directeur-groootaandeelhouder (DGA) is, 29% een auto van de zaak heeft en 92% een vast contract bezit. Ook deze waarden liggen alle ver boven het niveau van de andere clusters. De combinatie van werknemerskenmerken in dit cluster komt overeen met beschikbare cijfers van het CBS¹⁴. Uit deze cijfers blijkt namelijk dat mannen relatief gezien vaker DGA zijn ten opzichte van vrouwen en dat DGA's gemiddeld genomen een hoger uurloon hebben.

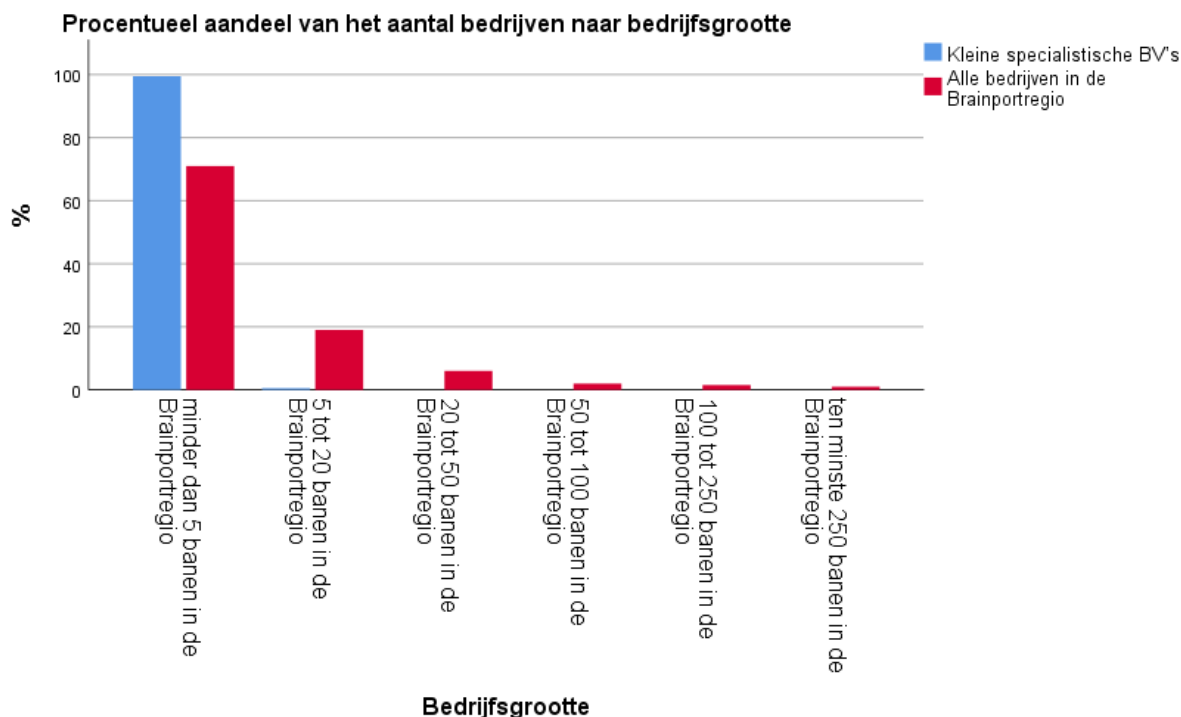
Bedrijfskenmerken

Dit cluster bestaat voornamelijk uit kleine bedrijven (zie figuur 3.6.1 en 3.6.2). Het overgrote deel van de bedrijven in dit cluster heeft namelijk minder dan 5 werkzame personen in dienst.

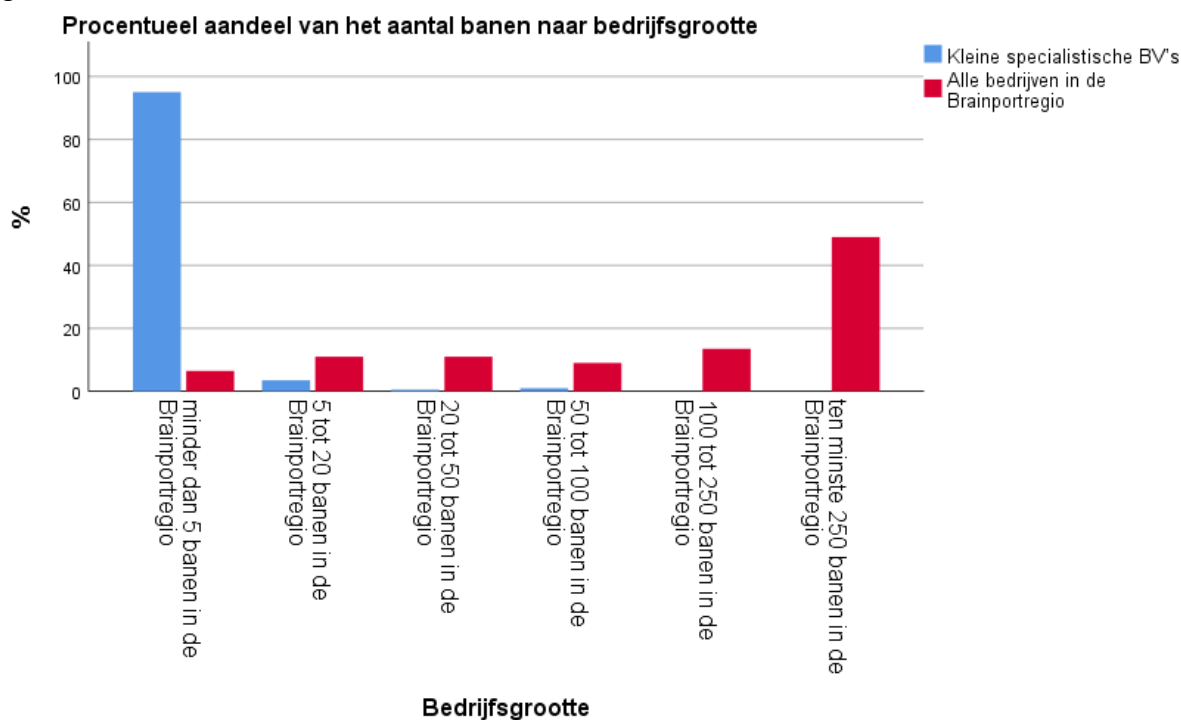
Daarnaast is geen enkel bedrijf in dit cluster een familiebedrijf. De gemiddelde bedrijfsleeftijd van de kleine specialistische BV's is 10 jaar, 5 jaar lager dan de gemiddelde bedrijfsleeftijd op basis van alle bedrijven in de Brainportregio. Echter, dit blijkt met name het gevolg te zijn van de sector waarin de bedrijven werkzaam zijn. Bedrijven in de financiële- en zakelijke dienstverlening, de voornaamste sectoren in dit cluster, zijn over het algemeen vaak jongere bedrijven. De gemiddelde bedrijfsleeftijd in beide sectoren is namelijk 11 jaar op basis van alle bedrijven in de Brainportregio. De bedrijven in dit cluster zijn dan ook nauwelijks jonger ten opzichte van het gemiddelde op het moment dat je deze vergelijkt met bedrijven in dezelfde sector.

¹⁴ <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/81433ned/table?dl=63D4A>

Figuur 3.6.1

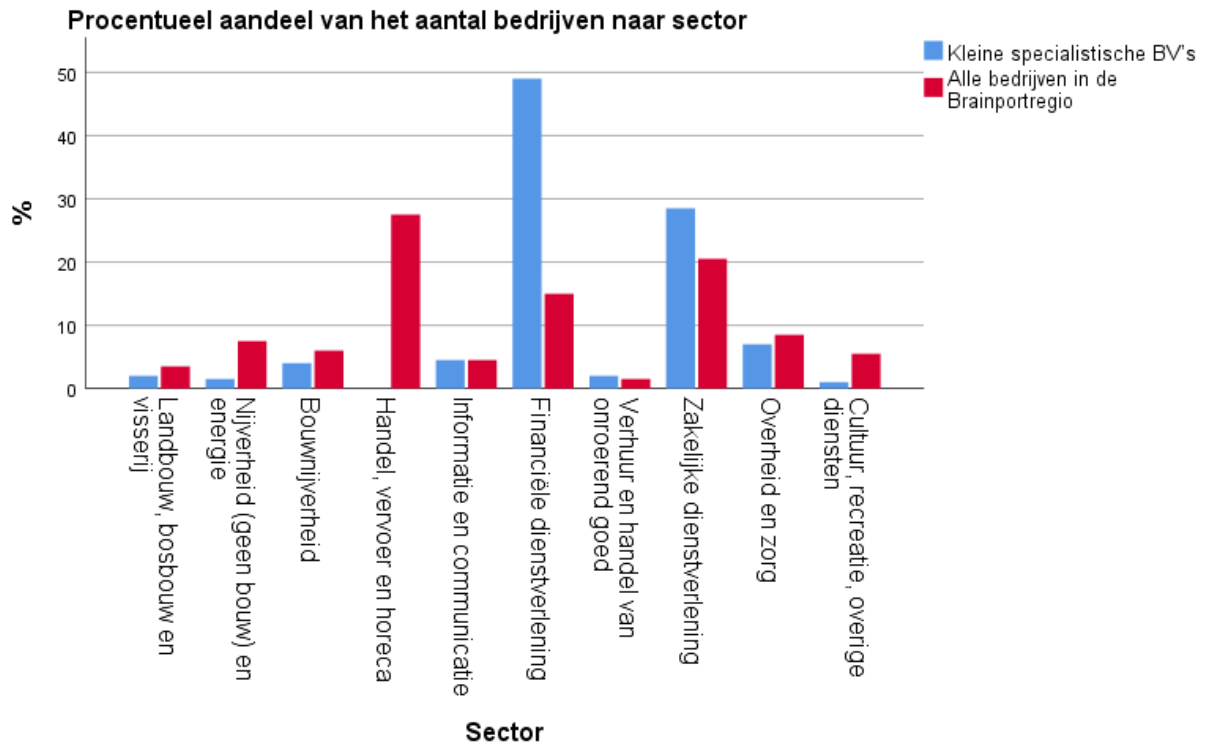
Figuur 3.6.2

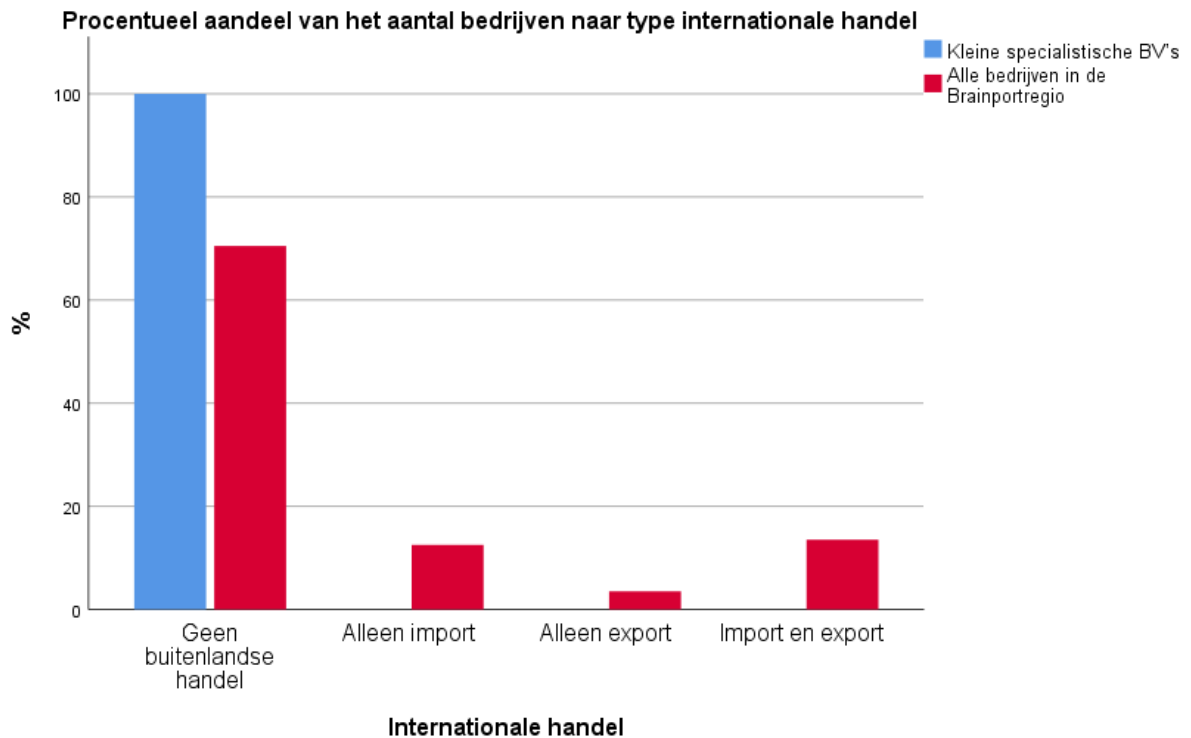
De kleine specialistische BV's zijn hoofdzakelijk werkzaam in de financiële- en zakelijke dienstverlening (zie figuur 3.6.3). Dit verklaart mede het relatief hoge percentage werknemers dat een auto van de zaak heeft en het hoge percentage DGA's. Uit cijfers van het CBS blijkt namelijk dat werknemers die werkzaam zijn bij bedrijven in bovengenoemde sectoren, relatief gezien vaker

beschikken over een auto van de zaak en vaker DGA zijn¹⁵. De sectoren waarin de bedrijven in dit cluster werkzaam zijn verklaart mede waarom de bedrijven in dit cluster niet internationaal actief zijn (zie figuur 3.6.4). Bedrijven in deze sectoren zijn namelijk geen gebruikelijke bedrijven die goederen en/of diensten importeren of exporteren.

Figuur 3.6.3

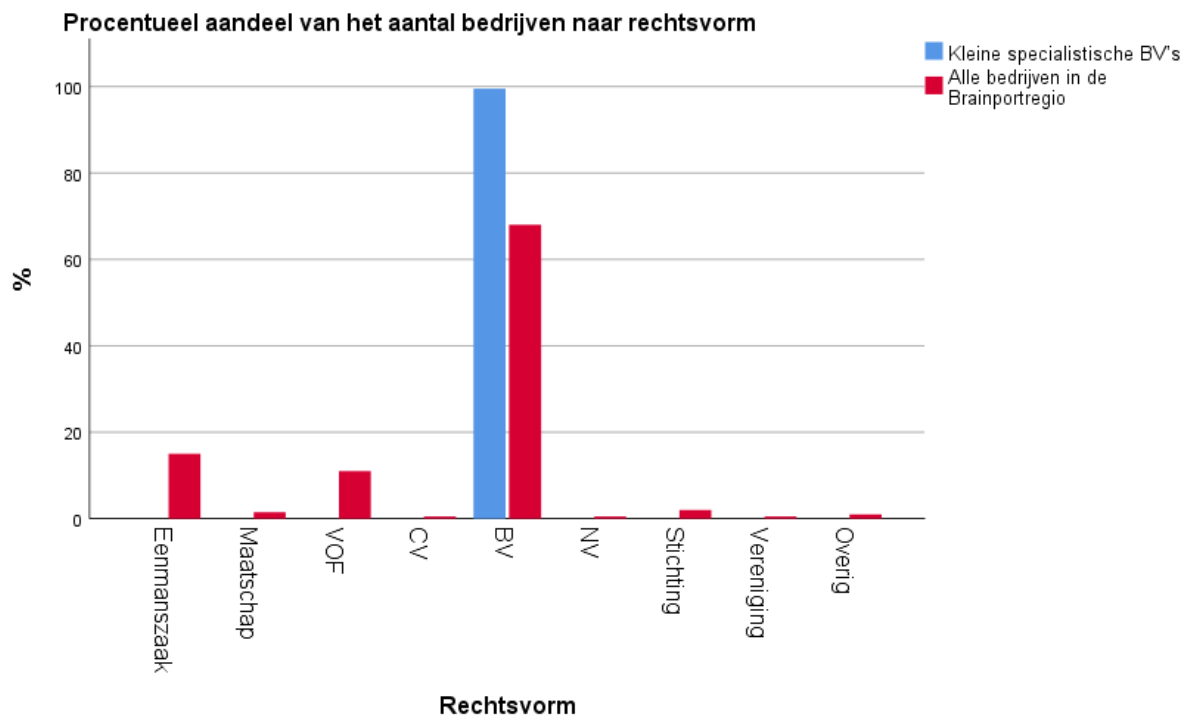
Figuur 3.6.4

¹⁵ <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/81433ned/table?dl=63D30>
<https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/81433ned/table?dl=63D31>

Alle bedrijven binnen dit cluster zijn ondergebracht in een BV (zie figuur 3.6.5). Het type rechtsvorm is sterk gerelateerd aan de sector waarin een bedrijf werkzaam is. Met name binnen de financiële dienstverlening zijn bijna alle bedrijven ondergebracht in een BV, zoals blijkt uit cijfers van het CBS¹⁶.

Figuur 3.6.5

¹⁶ <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/81588ned/table?fromstatweb>

3.7 Cluster 6: Kleine uitvoerende niet-BV's

Kenmerkend voor dit cluster is dat de meerderheid van de bedrijven kleine uitvoerende niet-BV's zijn.

Het cluster bevat 3.663 bedrijven, 14,5% van alle bedrijven in de Brainportregio. Bij het merendeel van deze bedrijven (98,2%) is de hoofdvestiging ook in deze regio gestationeerd.

De bedrijven in dit cluster zijn goed voor iets meer dan 7.900 banen in Nederland, waarvan bijna 7.800 banen in de Brainportregio. Dit is slechts 1,9% van het totaal van alle banen in deze regio.

Werknemerskenmerken

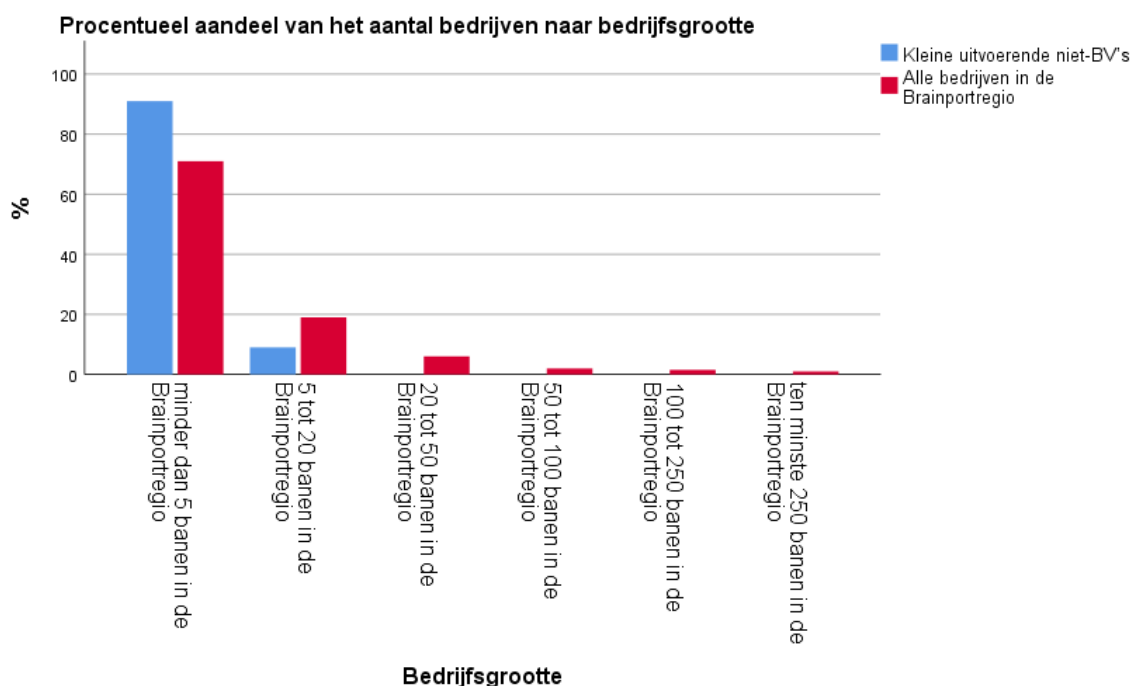
De kleine uitvoerende niet-BV's zijn zeer verschillend ten opzichte van alle bedrijven in de Brainportregio op het gebied van de werknemerskenmerken. De gemiddelde leeftijd en het gemiddeld uurloon ligt met 33 jaar en 14 euro, respectievelijk, op het laagste niveau in vergelijking met de andere clusters. Het percentage vrouwen dat werkzaam is bij de kleine uitvoerende niet-BV's is gelijk aan 57%, wat iets hoger ligt dan het gemiddelde van 45%.

Daarnaast heeft 28% van de werknemers een oproepcontract, terwijl slechts 17% een fulltime contract heeft. Beide liggen op het hoogste en laagste niveau, respectievelijk, in vergelijking met de andere bedrijven in de Brainportregio.

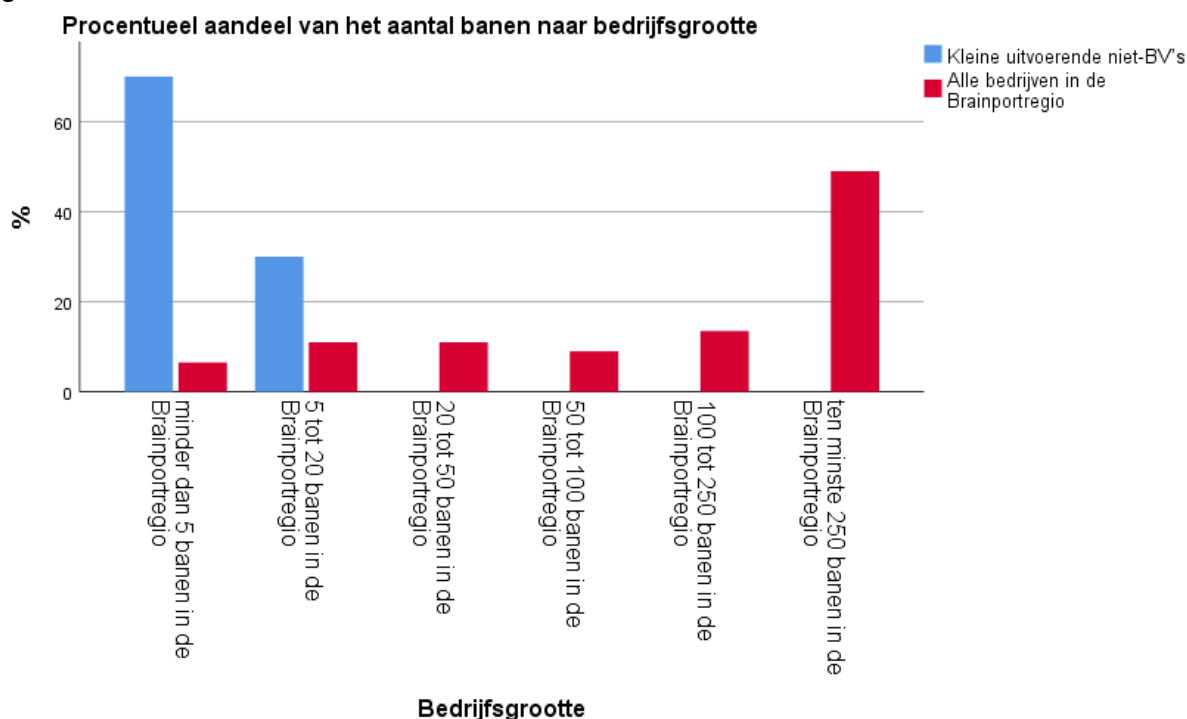
Bedrijfskenmerken

Net als het geval was voor de kleine internationaal georiënteerde bedrijven (cluster 3), de kleine start-ups (cluster 4) en de kleine specialistische BV's (cluster 5) bestaat dit cluster ook enkel uit kleine bedrijven (zie figuur 3.7.1 en 3.7.2). 65% van de bedrijven in dit cluster is een familiebedrijf en geen enkel bedrijf is als innovatief geclassificeerd. De gemiddelde bedrijfsleeftijd van de bedrijven in dit cluster is 16 jaar, wat weinig verschilt van de gemiddelde bedrijfsleeftijd op basis van alle bedrijven in de Brainportregio.

Figuur 3.7.1

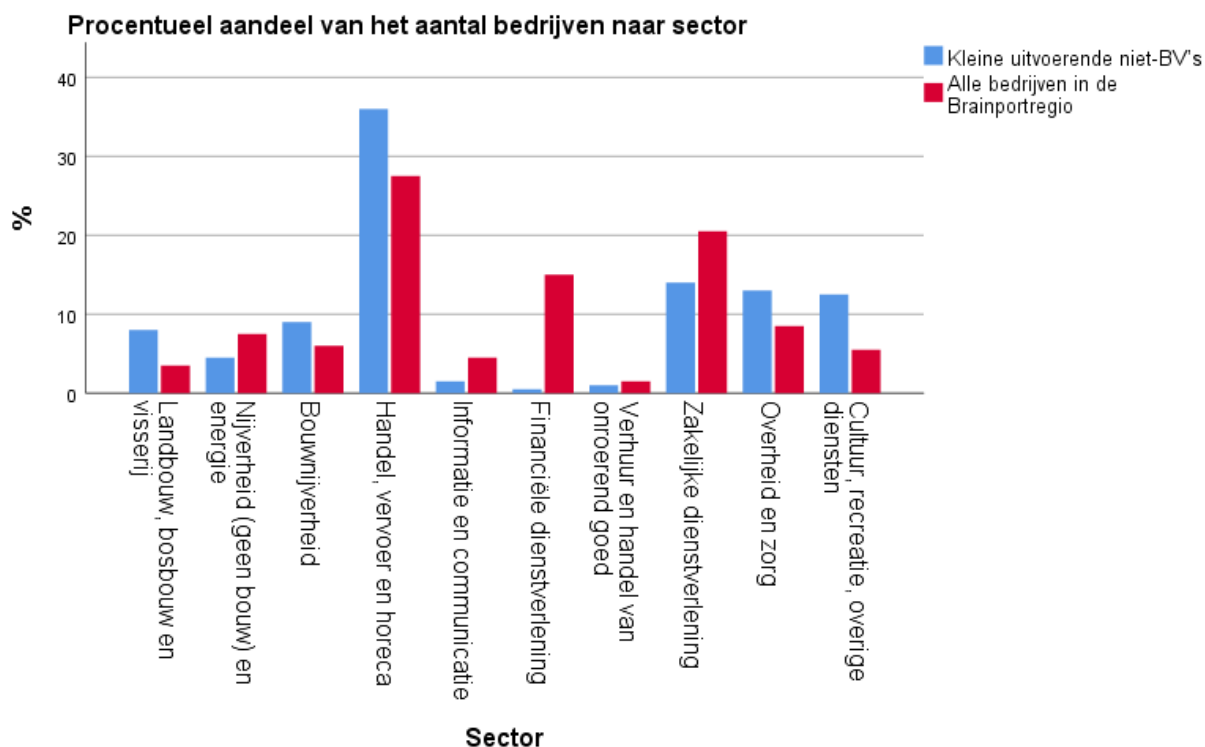

Figuur 3.7.2

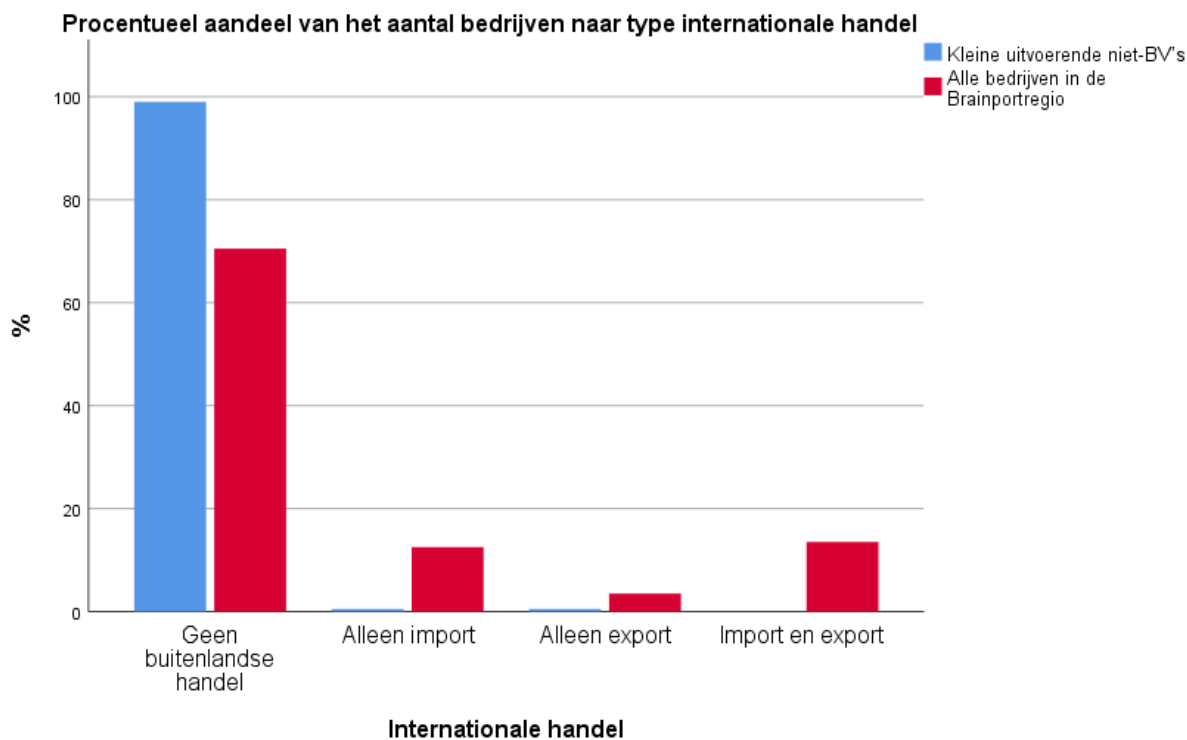
Het merendeel van de kleine uitvoerende niet-BV's zijn werkzaam in de handel, vervoer en horeca (zie figuur 3.7.3). Als er verder wordt ingezoomd op deze sector blijkt dat het merendeel van de bedrijven werkzaam is in de horecasector en in detailhandel (De kleine internationaal georiënteerde bedrijven, die zich bevinden in cluster 3, zijn juist vooral gefocust op de groothandel). Daarnaast zijn er relatief gezien veel bedrijven werkzaam in de cultuur, recreatie en overige dienstensector en in de overheid- en zorg sector. Binnen deze eerste sector blijkt het met name te gaan om bedrijven binnen de overige dienstverlening en dan met name om bedrijven die werkzaam zijn in de wellness branche. Binnen de overheid- en zorg sector blijkt het bijna volledig te gaan om bedrijven die werkzaam zijn in de gezondheidszorg. Het gaat dan met name om kleine praktijken van fysiotherapeuten en overige paramedische praktijken. Het verder inzoomen op de sectoren in figuur 3.7.3 laat zien dat de bedrijven in dit cluster zich met name bezighouden met 'uitvoerend' werk. Het hoge percentage bedrijven dat werkzaam is binnen de horeca, detailhandel en de overige dienstverlening verklaart mede de vele oproepcontracten, weinig vaste contracten, laag uurloon en de jonge leeftijd van de werknemers. Deze zijn namelijk gebruikelijk binnen deze branches.

Figuur 3.7.3

De sectoren waarin de kleine uitvoerende niet-BV's werkzaam zijn verklaart mede de lage mate van internationale activiteit van deze bedrijven (zie figuur 3.7.4). Binnen de detailhandel, horeca, overheid en zorg, cultuur en recreatie en de overige diensten sector vindt namelijk over het algemeen weinig internationale handel plaats.

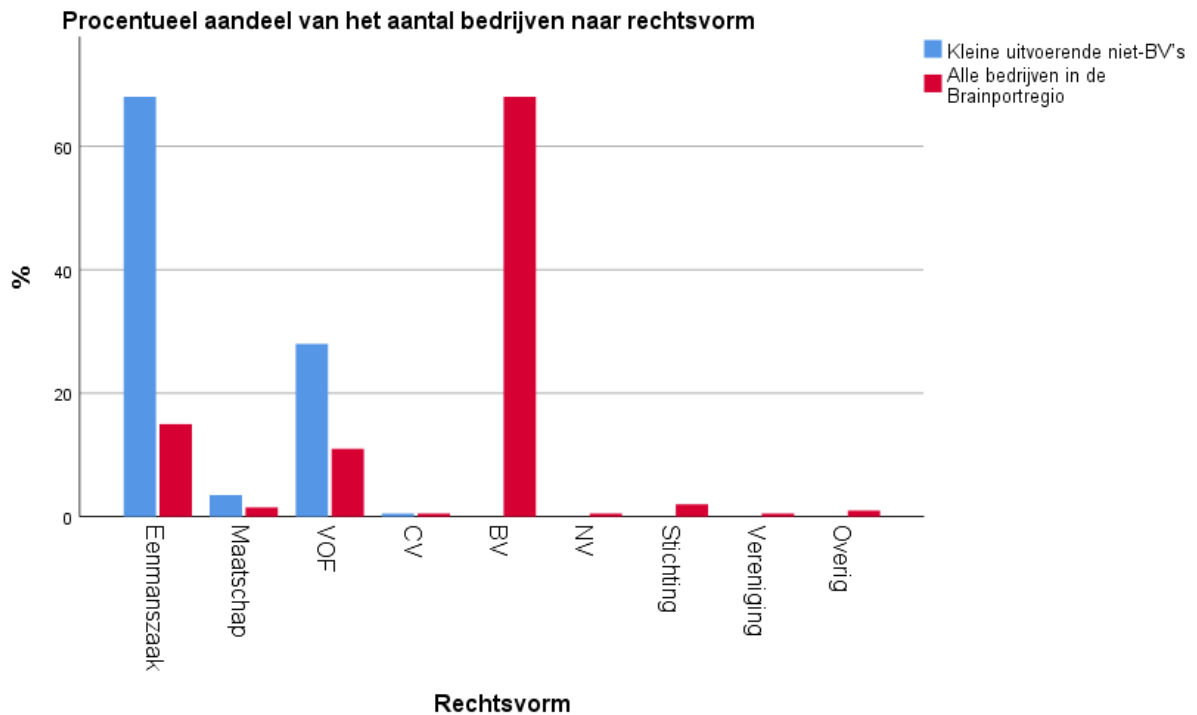
Figuur 3.7.4

De rechtsvorm van de kleine uitvoerende niet-BV's is een andere belangrijke onderscheidende indicator. 68% van deze bedrijven is ondergebracht in een eenmanszaak en 28% in een VOF. Dit cluster bevat geen enkele BV. Deze verdeling van het type rechtsvorm is uniek ten opzichte van alle bedrijven in de Brainportregio (zie figuur 3.7.5).

Dit cluster bevat hoofdzakelijk bedrijven die 'uitvoerend werk' verrichten, maar ook enkele bedrijven waarvoor dit niet geldt. Voor deze bedrijven geldt dat ze in dit cluster zitten vanwege hun rechtsvorm. Een aantal advocatenkantoren, accountancybedrijven, huis- en tandartspraktijken die je eerder zou verwachten in cluster 5 (kleine specialistische BV's) zijn ondergebracht in dit cluster vanwege hun rechtsvorm. Een kleine gedeelte van deze bedrijven is namelijk ondergebracht in een ander type rechtsvorm dan een BV, waardoor deze in cluster 6 terecht gekomen zijn.

Figuur 3.7.5

3.8 Cluster 7: Middelgrote familiebedrijven

Kenmerkend voor dit cluster is dat de meerderheid middelgrote familiebedrijven zijn. Het cluster bevat 2.765 bedrijven, 11,0% van alle bedrijven in de Brainportregio. De ruime meerderheid van deze bedrijven (92,2%) heeft ook haar hoofdvestiging in de Brainportregio. De bedrijven in dit cluster zijn goed voor iets meer dan 34.000 banen in Nederland, waarvan bijna 31.000 banen in de Brainportregio (7,3% van het totaal van alle banen in deze regio).

Werknemerskenmerken

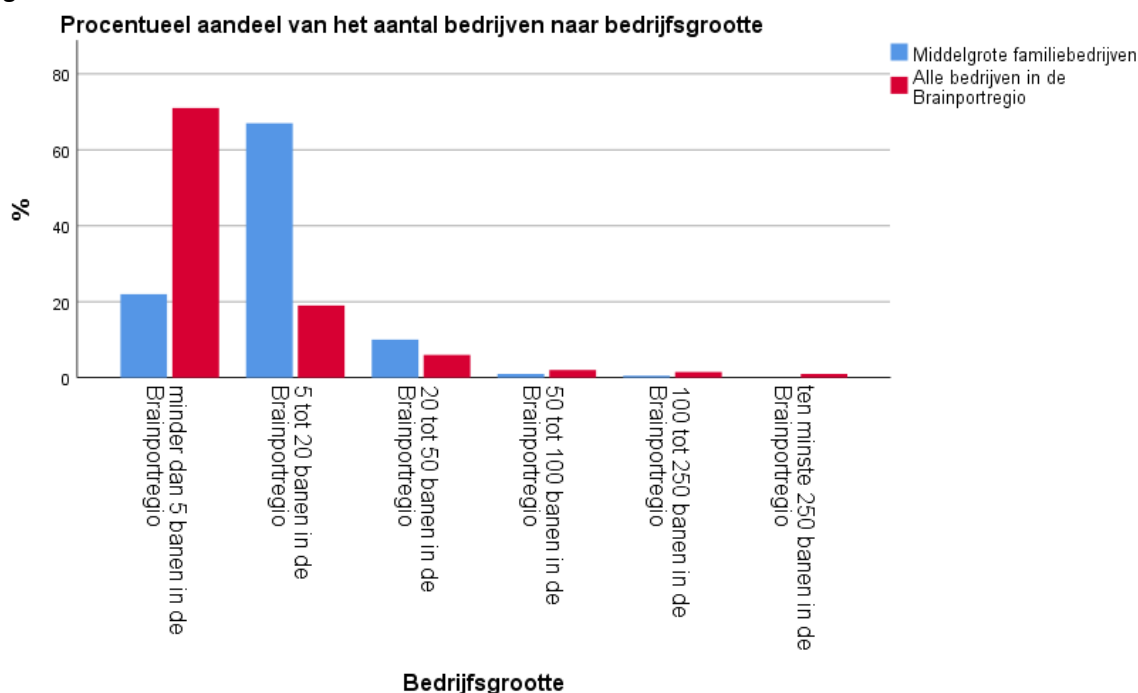
De middelgrote familiebedrijven zijn nauwelijks onderscheidend ten opzichte van bedrijven in andere clusters wat betreft de gemiddelde leeftijd (35 jaar) van de werknemers en het percentage mannen dat werkzaam is bij de bedrijven (51%).

Het gemiddelde uurloon van de werknemers die werkzaam zijn bij de middelgrote familiebedrijven verschilt echter wel ten opzichte van de bedrijven in andere clusters. Het gemiddelde uurloon ligt met 17 euro namelijk substantieel onder het gemiddelde van 25 euro op basis van alle bedrijven in de Brainportregio. Dit kan mede het gevolg zijn van het relatief hoge aantal werknemers dat op oproepbasis werkt. 20% van de werknemers in dit cluster heeft namelijk een oproepcontract, tegenover 8% op basis van alle bedrijven in de Brainportregio.

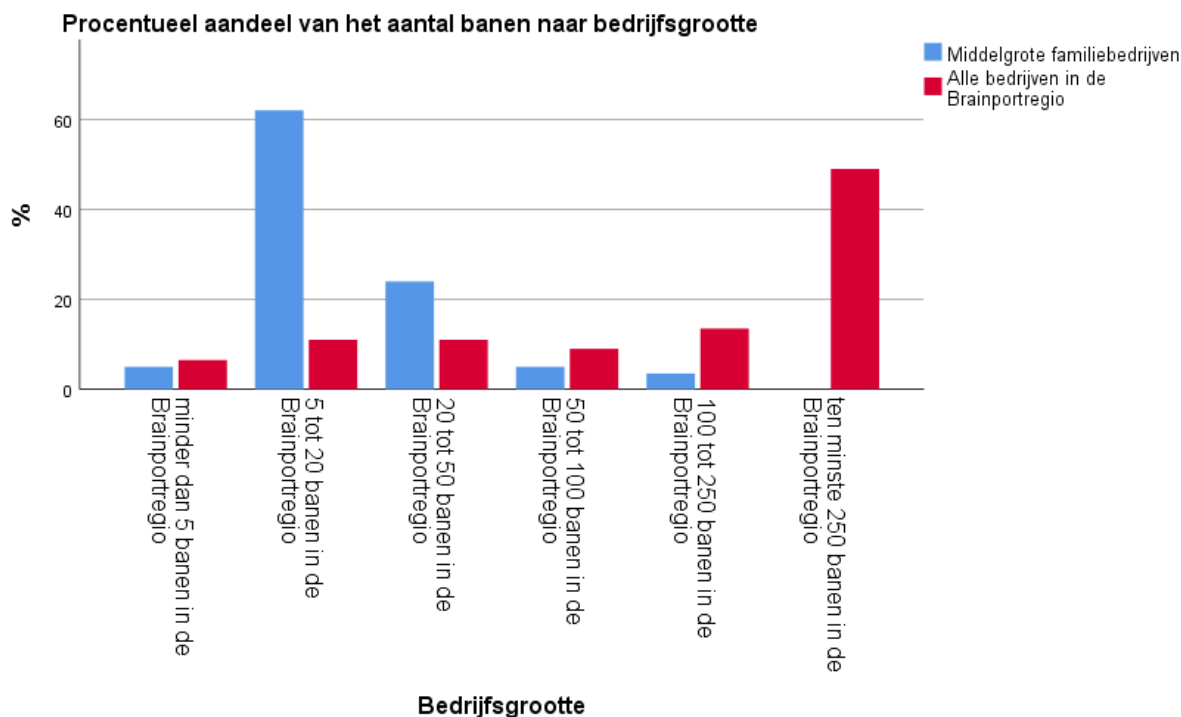
Bedrijfskenmerken

De bedrijven in dit cluster onderscheiden zich mede door hun bedrijfsgrootte. Dit cluster bevat namelijk bijna alle middelgrote bedrijven in de Brainportregio (zie figuur 3.8.1 en 3.8.2). Het overgrote deel van de bedrijven heeft namelijk 5 tot 20 werkzame personen in dienst. Daarnaast onderscheiden de bedrijven in dit cluster zich doordat 93% van de bedrijven een familiebedrijf is.

Figuur 3.8.1

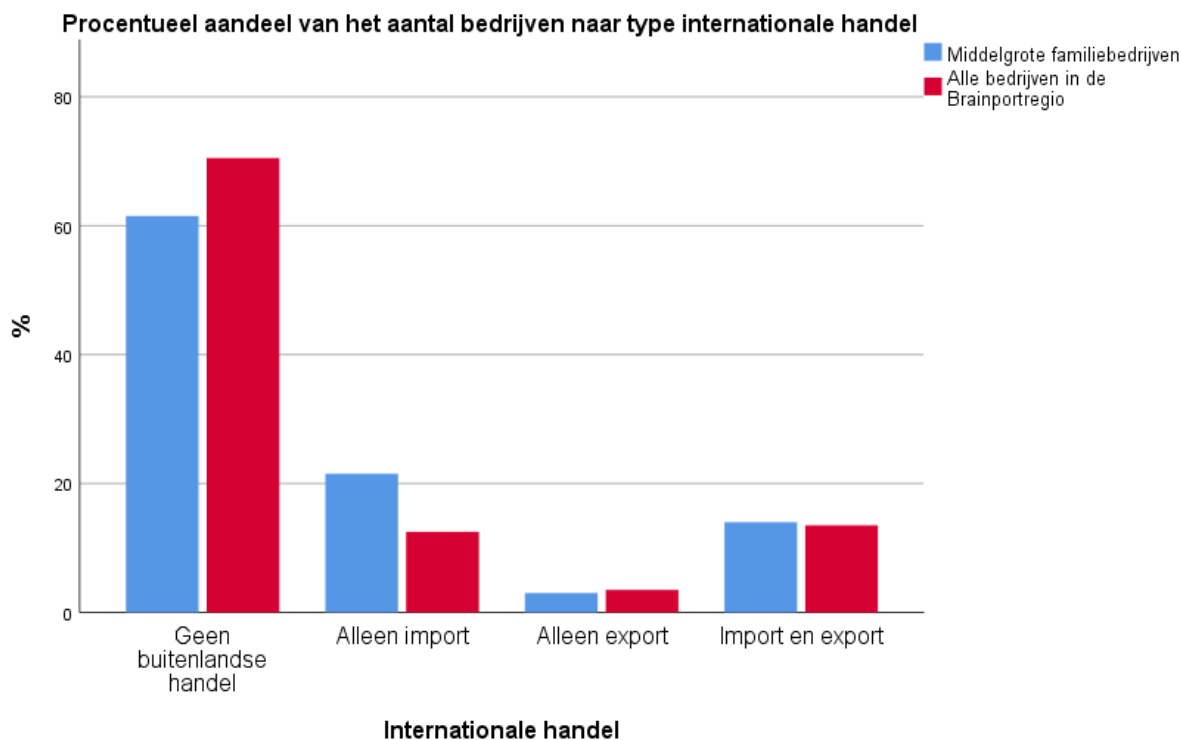

Figuur 3.8.2

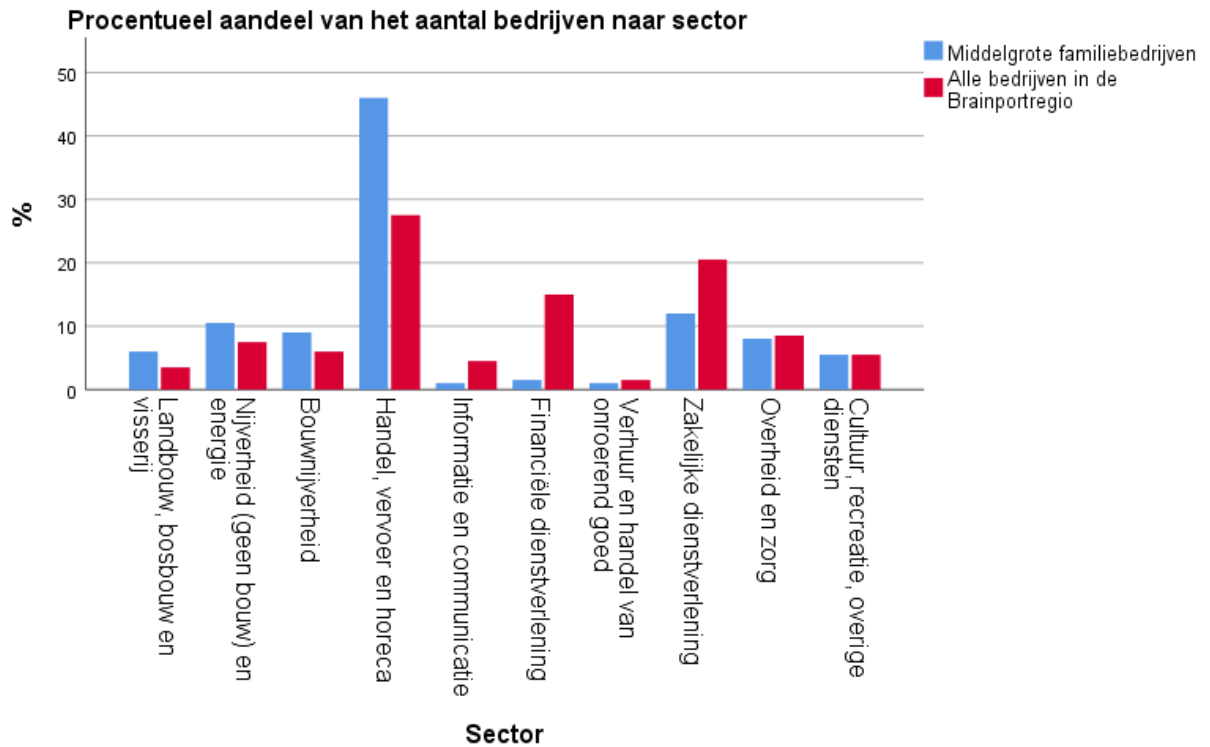
Het percentage internationaal actieve bedrijven in dit cluster ligt met 39% hoger dan het gemiddelde van 30% (zie figuur 3.8.3). Wanneer de bedrijven in dit cluster worden vergeleken met andere middelgrote bedrijven (5 tot 20 werknemers) in de Brainportregio dan blijkt echter dat deze andere middelgrote bedrijven internationaal meer actief zijn (44%). Deze bedrijven zijn met name gestationeerd in cluster 1 (innovatieve en internationaal georiënteerde (grote) bedrijven) en 3 (kleine internationaal georiënteerde bedrijven).

Figuur 3.8.3

De meeste bedrijven binnen dit cluster zijn werkzaam in de handel, vervoer en horeca (zie figuur 3.8.4). Binnen deze sector komen alle drie de verschillende branches voor, maar het overgrote deel is werkzaam binnen de handelssector. Bedrijven werkzaam in de handelssector zijn zoals verwacht de bedrijven met het internationale karakter binnen dit cluster.

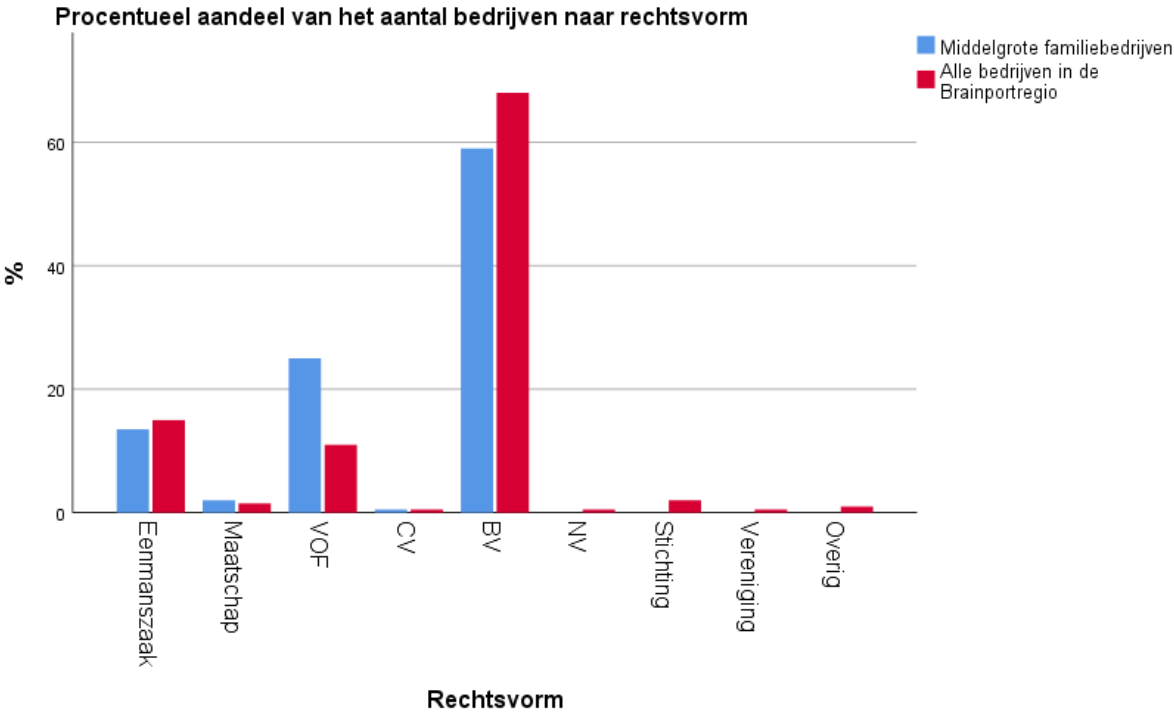
Figuur 3.8.4

De verdeling van het type rechtsvorm voor de middelgrote familiebedrijven verschilt niet veel ten opzichte van de verdeling op basis van alle bedrijven in de Brainportregio (zie figuur 3.8.5). De meest dominante rechtsvorm in dit cluster is de BV, al ligt het percentage iets lager in vergelijking met het gemiddelde op basis van alle bedrijven in de Brainportregio. Daarnaast ligt het percentage bedrijven in dit cluster dat is ondergebracht in een VOF iets boven het gemiddelde.

De verdeling van de rechtsvorm voor de bedrijven in cluster 7 hangt sterk samen met de sectoren waarin de bedrijven werkzaam zijn.

Figuur 3.8.5

3.9 Cluster 8: Zelfstandigen zonder personeel

De zelfstandigen zonder personeel vormen het laatste cluster. Dit cluster is niet meegenomen in de clusteranalyse, maar wordt hier wel weergegeven om een totaalbeeld te geven van alle bedrijven. Dit cluster bevat 65.349 bedrijven in de Brainportregio. Van deze bedrijven hebben 64.363 (98,5%) bedrijven ook haar hoofdvestiging in de Brainportregio.

3.10 Verdeling clusters in de Brainportregio, de gemeente Eindhoven en heel Nederland

In deze afsluitende paragraaf zal kort beschreven worden in hoeverre de verdeling van de clusters in de Brainportregio verschilt ten opzichte van de verdeling van de clusters in de gemeente Eindhoven en ten opzichte van heel Nederland. De verdeling van de clusters wordt zowel weergegeven in termen van het *aantal bedrijven* als in termen van het *aantal banen*. Hiermee wordt inzicht gegeven in welke mate bepaalde clusters meer of minder voorkomen in de Brainportregio en de gemeente Eindhoven ten opzichte van heel Nederland. Het verschaft inzicht in hoeverre de samenstelling van bedrijven verschilt voor regio's onderling.

Verdeling clusters in termen van aantal bedrijven

Figuur 3.10.1 laat de verdeling van de clusters zien op basis van het aantal *bedrijven* dat toebehoort aan een bepaald cluster voor de Brainportregio, de gemeente Eindhoven en voor heel Nederland. Het geeft antwoord op de vraag: Welk cluster van bedrijven is het meest vertegenwoordigd in een bepaalde regio?

De Brainportregio bevat vooral veel kleine specialistische BV's (cluster 5; 21,8%) en innovatieve en internationaal georiënteerde (grote) bedrijven (cluster 1; 19,7%), zoals eerder beschreven in sectie 3.2. Grote overheidsbedrijven zijn het minst vertegenwoordigd, slechts 4,5% van de bedrijven in de Brainportregio behoort tot dit cluster.

In de gemeente Eindhoven¹⁷ blijkt met name het cluster bestaande uit innovatieve en internationaal georiënteerde bedrijven sterker vertegenwoordigd in vergelijking met de Brainportregio (zie Figuur 3.10.1). Van alle bedrijven in de gemeente Eindhoven valt namelijk 29,5% van de bedrijven in dit cluster, terwijl dit voor de Brainportregio 19,7% is. In de Brainportregio zijn met name de clusters bestaande uit kleine specialistische BV's, kleine internationaal georiënteerde bedrijven en kleine uitvoerende niet-BV's relatief sterker vertegenwoordigd in vergelijking met de gemeente Eindhoven.

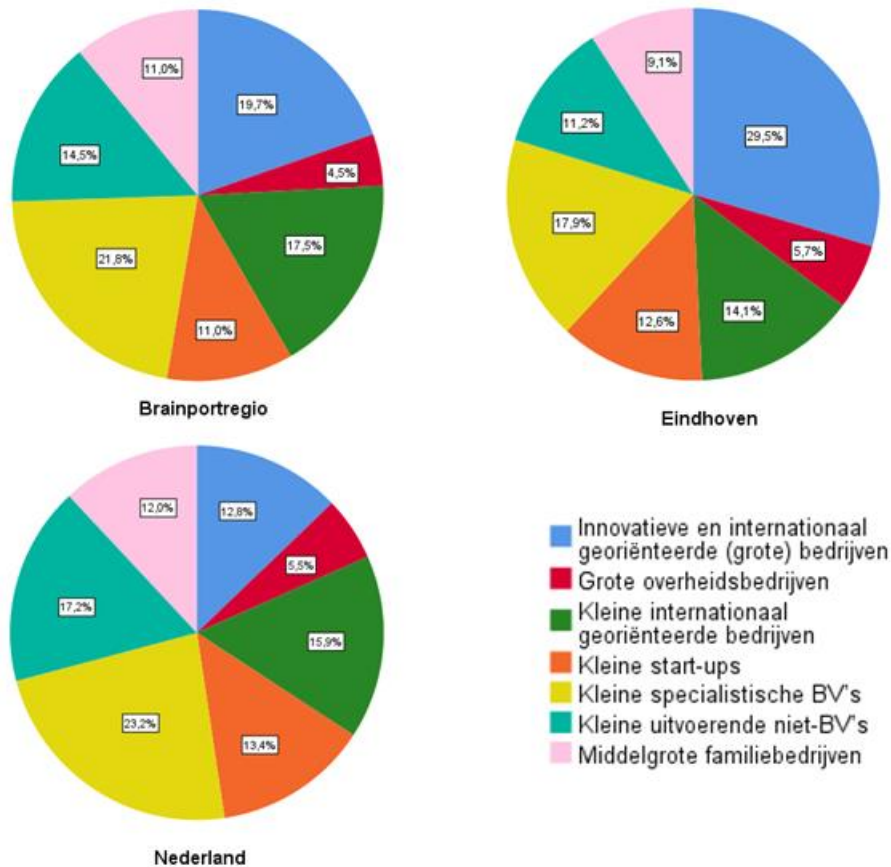
Het cluster bestaande uit innovatieve en internationaal georiënteerde bedrijven is zowel in de Brainportregio als de gemeente Eindhoven veel sterker vertegenwoordigd ten opzichte van heel Nederland¹⁸ (zie figuur 3.10.1). Dit sluit aan bij het gegeven dat de Brainportregio en de gemeente Eindhoven bekend staan als innovatieve regioregio's. De kleine specialistische BV's en de kleine uitvoerende niet-BV's zijn sterker vertegenwoordigd in heel Nederland in vergelijking met de gemeente Eindhoven en de Brainportregio.

¹⁷ Een bedrijf in de gemeente Eindhoven is gedefinieerd als een bedrijf met minimaal één vestiging in de gemeente Eindhoven.

¹⁸ De bedrijven in heel Nederland bestaan uit alle bedrijven in Nederland die gedurende 2019, op enig moment, minimaal één werknemer in loondienst hebben gehad. Dit zijn alle bedrijven, waarvoor minimaal één werknemer is terug te vinden in de Polisadministratie (POLIS) voor het jaar 2019.

Figuur 3.10.1

Procentueel aandeel van het aantal bedrijven naar cluster voor de Brainportregio, Gemeente Eindhoven en heel Nederland

Verdeling clusters in termen van aantal banen

Figuur 3.10.2 laat de verdeling van de clusters zien voor de Brainportregio, de gemeente Eindhoven en heel Nederland op basis van het aantal *banen* in het desbetreffende gebied dat toebehoort aan een cluster.

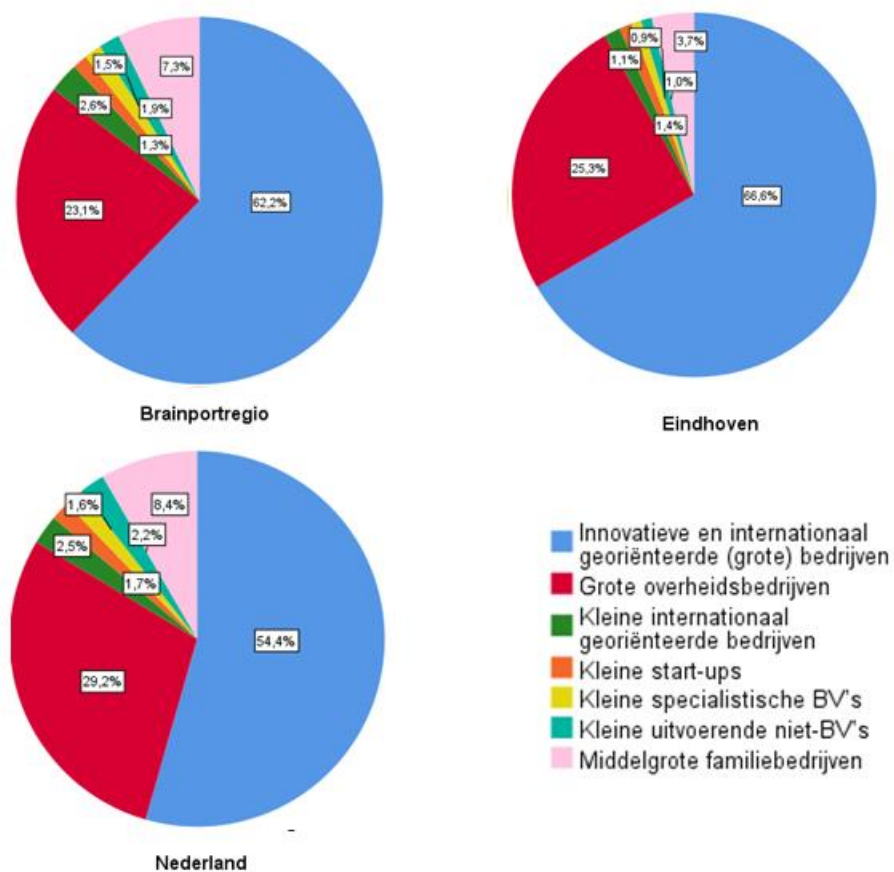
In zowel de Brainportregio, de gemeente Eindhoven en heel Nederland geldt dat het cluster bestaande uit innovatieve en internationaal georiënteerde (grote) bedrijven voor verreweg de meeste werkgelegenheid zorgt, opgevolgd door de clusters bestaande uit grote overheidsbedrijven en middelgrote familiebedrijven (zie figuur 3.10.2). De innovatieve en internationaal georiënteerde (grote) bedrijven zijn, ook als er gekeken wordt naar het aantal banen dat toebehoort aan een cluster, sterker vertegenwoordigd in de gemeente Eindhoven en in de Brainportregio in vergelijking met heel Nederland. Dit cluster is weer iets sterker vertegenwoordigd in de gemeente Eindhoven ten opzichte van de Brainportregio. In de Brainportregio en de gemeente Eindhoven is dit cluster namelijk goed voor 62,2% en 66,6%, respectievelijk, van alle banen in de desbetreffende regio, terwijl in heel Nederland deze groep goed is voor 'slechts' 54,4% van alle banen in Nederland.

Het cluster bestaande uit grote overheidsbedrijven zorgt juist voor relatief meer werkgelegenheid in Nederland in vergelijking met hetzelfde cluster in de Brainportregio en in de gemeente Eindhoven (Zie Figuur 3.10.2). Dit cluster is namelijk verantwoordelijk voor 29,2% van alle banen in Nederland, terwijl ditzelfde cluster in de Brainportregio en de gemeente Eindhoven goed is voor 23,1% en 25,3%, respectievelijk, van alle banen in de desbetreffende regio.

Daarnaast zijn de middelgrote familiebedrijven relatief sterker vertegenwoordigd in de Brainportregio ten opzichte van de gemeente Eindhoven. Echter, dit is niet het geval ten opzichte van heel Nederland.

Figuur 3.10.2

Procentueel aandeel van het aantal banen naar cluster voor de Brainportregio, Gemeente Eindhoven en heel Nederland

4. Bijlagen

Bijlage 1: Bronbestanden en begrippen

Bronbestanden

Algemeen Bedrijven Register (ABR)

Het Algemeen Bedrijven Register (ABR) vormt voor het CBS de ruggengraat van het statistisch proces voor economische statistieken. Het ABR is een systeem waarin identificerende gegevens en structuurgegevens over alle bedrijven en instellingen (inclusief zelfstandigen) zijn geregistreerd. Hieruit worden de statistische eenheden bedrijfseenheid, ondernemingengroep en lokale bedrijfseenheid afgeleid. Het ABR bevat informatie over de economische activiteit en het aantal werkzame personen. Daarnaast bevat het ABR ook informatie over bepaalde 'events'. Een event geeft een gebeurtenis of wijziging weer binnen het ABR: bijvoorbeeld de oprichting, overname of opheffing van een bedrijf.

Basisregistratie Personen (BRP)

De Basisregistratie Personen (BRP) is de digitale bevolkingsregistratie van Nederland, en (sinds 2014) de opvolger van de Gemeentelijke Basisadministratie persoonsgegevens (GBA). De BRP bevat gegevens over ingezetenen en niet-ingezetenen. De gemeenten zijn verantwoordelijk voor het bijhouden van de gegevens over ingezetenen. Gegevens over niet-ingezetenen worden bijgehouden door het ministerie van BZK. Elke persoon die naar verwachting ten minste vier maanden rechtmatig in Nederland verblijft, moet ingeschreven worden als ingezetene. Wanneer iemand niet aan deze voorwaarden voldoet maar wel een relatie heeft met de Nederlandse overheid, wordt de persoon ingeschreven als niet-ingezetene. Te denken valt aan mensen die buiten Nederland wonen en hier werken, studeren, onroerend goed bezitten, vanuit Nederland een uitkering genieten, enzovoorts. Ook ingezetenen die naar verwachting ten minste acht maanden buiten Nederland verblijven, worden niet-ingezetene. In de BRP zijn van iedere ingeschrevene gegevens als burgerservicenummer (BSN), geboortedatum, geslacht, geboorteland en woonplaats geregistreerd, van ingezetenen bovendien gegevens over de ouders, partners en kinderen. Voor ingezetenen wordt een adres in Nederland geregistreerd, voor niet-ingezetenen een adres buiten Nederland. Voor meer informatie over de BRP wordt verwezen naar de website van de Rijksdienst voor Identiteitsgegevens <http://www.rvig.nl/brp>.

Polisadministratie (Polis)

De Polisadministratie bevat gegevens over banen en is gebaseerd op data uit de loonaangiften van de Belastingdienst. De loonaangiften bevatten gegevens over inkomstenverhoudingen (uit de loonadministratie) van werkgevers en andere inhoudingsplichtigen. Het doel van de Polisadministratie is inzicht te krijgen in arbeidscontracten en loon van werknemers.

Enquête Research en Development en Innovatie (R&D-enquête)

Het doel van de R&D-enquête is informatie inwinnen over de Research & Development-activiteiten van bedrijven, instellingen en hoger onderwijs en daarmee meten hoe de kenniseconomie zich ontwikkelt. De doelpopulatie bestaat uit in Nederland gevestigde bedrijven en instellingen met 10 of meer werkzame personen. Niet alle bedrijfstakken van de economie worden echter (in dezelfde mate) onderzocht, omdat R&D en innovatie niet overal even relevant zijn. De industrie- en dienstensector is de belangrijkste doelpopulatie. De R&D-enquête vraagt bedrijven gedetailleerd naar hun R&D-inspanningen. Kennisstromen en de resultaten van het innovatieproces horen hier ook bij.

Bedrijfsdemografisch Kader (BDK)

Het BDK is een verrijking van het ABR met meer bedrijfskenmerken en samenhang tussen bedrijven, waardoor bedrijven beter door de tijd gevolgd kunnen worden.

Wet Bevordering Speur- en Ontwikkelingswerk (WBSO)

Nederland kent sinds 1994 de WBSO als fiscale R&D-stimuleringsregeling voor bedrijven. Op basis van de WBSO kunnen bedrijven aanspraak maken op een aftrek (afdrachtvermindering) van de te betalen loonheffingen. Basis voor dit belastingvoordeel vormen de S&O-loonkosten van eigen personeel. Sinds 2012 wordt binnen de WBSO (in eerste instantie via de Research & Development Aftrek, RDA) ook een belastingvoordeel (afdrachtvermindering) verstrekt voor kosten en uitgaven ten behoeve van eigen S&O-werk. Van 2012 tot en met 2015 kwamen aanvullend de S&O-niet-loonkosten in aanmerking voor fiscaal voordeel in de Research & Development Aftrek (RDA). Vanaf 2016 is de RDA in de WBSO geïntegreerd. Het CBS beschikt over een gegevensreeks met gebruikersinformatie voor de WBSO voor de periode 2004 tot en met 2019.

Stelsel van Sociaal Statistische Bestanden (SSB)

Het SSB is een stelsel van registers en enquêtes, die op persoonsniveau aan elkaar zijn gekoppeld. Per jaargang worden meer dan 50 verschillende registers gebruikt. Deze registers hebben betrekking op verschillende sociaaleconomische onderwerpen, zoals banen, uitkeringen, woningen en onderwijs. Het SSB bevat voorlopige en definitieve gegevens. Bij definitieve gegevens zijn registers en enquêtes onderling op elkaar afgestemd en consistent gemaakt. De doelpopulatie van het SSB bestaat uit alle personen die in Nederland wonen, en personen die niet in Nederland wonen maar in Nederland werken of een uitkering dan wel pensioen vanuit Nederland ontvangen. Er staan in het SSB gegevens over banen, uitkeringen, personen, huishoudens en bedrijven.

Gemeentelijke Basisadministratie (GBA)

De Gemeentelijke Basisadministratie (GBA) is een geautomatiseerd persoonsregistratiesysteem van de gemeenten. Het doel van de GBA is het verkrijgen van informatie over de in Nederland woonachtige personen. De gegevens uit de GBA worden door de overheid gebruikt om bijvoorbeeld paspoorten te maken, maar ook bij het verstrekken van uitkeringen en bij het bepalen van de stemgerechtigden bij verkiezingen. De populatie van de GBA bestaat uit personen die in Nederland wonen of gewoond hebben. Het bestand bevat gegevens als geboortedatum, geslacht, geboorteland en woonplaats. De GBA is per 6 januari 2014 opgegaan in de Basisregistratie Personen (BRP)

Community Innovation Survey (CIS)

De Community Innovation Survey (CIS) is een enquête over innovatieve inspanningen van bedrijven, die iedere 2 jaar wordt gehouden onder de lidstaten van de Europese Unie. Het CBS voert de enquête uit bij in Nederland gevestigde bedrijven met 10 of meer werkzame personen. De belangrijkste doelpopulatie bestaat uit de industrie- en dienstensector.

Internationale Handel in Goederen (IHG)

Dit register bevat informatie over de doelpopulatie van de statistiek van de internationale handel en van deze doelpopulatie de omvang van deze internationale handel in goederen. Met deze bron valt te leiden op welk moment een bedrijf is gaan exporteren.

Niet-ingeschrevenen in de Gemeentelijke Basisadministratie (niet-GBA)

Het bestand met niet-ingeschrevenen in de Gemeentelijke Basisadministratie bevat informatie over personen die wel in Nederland werken, een uitkering of pensioen uit Nederland ontvangen of

in Nederland studeren, maar die niet in de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA) staan ingeschreven. De doelpopulatie bestaat uit personen die een (fiscale) relatie met Nederland hebben, maar niet ingeschreven zijn in de GBA.

Internationale handel in diensten (IHD)

De statistiek Internationale handel in diensten heeft tot doel het publiceren van gegevens over de invoer en uitvoer van diensten door in Nederland gevestigde bedrijven. Met betrekking tot het internationaal reisverkeer worden gegevens over uitgaven van Nederlandse reizigers in het buitenland en buitenlandse reizigers in Nederland gepubliceerd. De verzamelde gegevens vormen een basis voor de lopende rekening van de betalingsbalans van Nederland, voor de meting van het bruto nationaal product (bnp) en de economische groei. Daarnaast worden de gegevens ingepast in Europese statistieken.

Regio ABR

Dit is een bestand met alle actieve Lokale Bedrijfseenheden (LBE) in Nederland in een bepaald jaar. Van deze LBE is bovendien extra informatie bekend, zoals de grootteklasse naar werkzame personen (GK) en de hoofdactiviteit (SBI), die specifiek gelden voor de betreffende LBE. Daarnaast zijn in de regiobase voor elke LBE verdeelsleutels opgenomen om de waarden van variabelen die op het niveau van de BE bekend zijn, te kunnen verdelen naar de bijbehorende LBE. De regiobase is bedoeld als hulpmiddel om statistieken naar regionale gebiedsindelingen te maken en bevat alle lokale bedrijfseenheden (LBE) uit het Algemeen Bedrijvenregister (ABR). Eén LBE is de verzameling van alle vestigingen van een bedrijfseenheid (BE) met één en dezelfde postcode.

Begrippen

Baangewicht - Het baangewicht voor elke werknemer wordt vastgesteld op basis van de Polisadministratie. Het baangewicht voor elke werknemer bij het bedrijf is berekend als de som van het aantal baandagen over 2019 gedeeld door 365. De variabele is niet uitgedrukt in voltijdse equivalenten, maar geeft wel meer gewicht aan banen die meer kalenderdagen hebben bestaan.

Banen per bedrijf - De som van de baangewichten voor alle werknemers binnen een bedrijf. Dit geeft het totaal aantal banen dat een bedrijf heeft in heel Nederland.

Verdeelpercentage LBE Brainport - Percentage van de werkzame personen dat volgens de Statistiek werkgelegenheid en lonen (SWL) werkzaam is bij Lokale bedrijfseenheden in de Brainportregio ten opzichte van de gehele bedrijfseenheid.

Banen per bedrijf in Brainportregio – Het aantal banen dat een bedrijf in de Brainportregio heeft wordt uitgerekend door de variabele ‘*Banen per bedrijf*’ te vermenigvuldigen met het ‘*Verdeelpercentage LBE Brainport*’. Dit geeft het totaal aantal banen dat een bedrijf heeft in de Brainportregio.

Bedrijfsgrootte - De indeling van bedrijven naar het aantal banen dat het bedrijf heeft in de Brainportregio. In deze studie is de bedrijfsgrootte onderverdeeld in 6 categorieën op basis van de variabele ‘*Banen Brainportregio*’:

- 1). Minder dan 5 banen in de Brainportregio.
- 2). 5 tot 20 banen in de Brainportregio.
- 3). 20 tot 50 banen in de Brainportregio.
- 4). 50 tot 100 banen in de Brainportregio.

- 5). 100 tot 250 banen in de Brainportregio.
- 6). Ten minste 250 banen in de Brainportregio.

Bedrijfstak - Indeling in bedrijfstakken op basis van de Standaard Bedrijfsindeling 2008 (SBI 2008). Dit is de Nederlandse hiërarchische indeling van economische activiteiten die door het CBS wordt gebruikt om bedrijfseenheden in te delen naar hun hoofdactiviteit. De SBI 2008 is de versie die vanaf 2008 gebruikt wordt. 'Bedrijfstak' of 'branche' zijn gangbare termen voor groepen van bedrijven met dezelfde hoofdactiviteit. Het CBS hanteert voor de indeling van bedrijven naar hoofdactiviteit de zogenoemde Standaard Bedrijfsindeling (SBI). Bedrijven in een bedrijfstak of branche kunnen naast deze activiteit ook andere activiteiten (nevenactiviteiten) uitoefenen. In deze studie is de variabele bedrijfstak onderverdeeld in 10 categorieën:

- 1). Landbouw, Bosbouw en Visserij: (SBI 01-03)
- 2). Nijverheid (geen bouw en energie): (SBI 06-33 & 35-38)
- 3). Bouwnijverheid: (SBI 41-43)
- 4). Handel, vervoer en horeca: (SBI 45-47 & SBI 49-53 & SBI 55-56)
- 5). Informatie en communicatie: (SBI 58-63)
- 6). Financiële dienstverlening: (SBI 64-66)
- 7). Verhuur en handel van onroerend goed: (SBI 68)
- 8). Zakelijke dienstverlening: (SBI 69-75 & SBI 77-82)
- 9). Overheid en zorg: (SBI 84-88)
- 10). Cultuur, recreatie en overige diensten: (SBI 90-99)

Rechtsvorm - Vorm van juridische eenheden die in het recht bekend is.

De navolgende rechtsvormen kunnen onder meer worden onderscheiden:

- Nederlandse rechtsvormen zonder rechtspersoonlijkheid: eenmanszaak, vennootschap onder firma, commanditaire vennootschap, maatschap;
- Nederlandse rechtsvormen met rechtspersoonlijkheid: besloten vennootschap, naamloze vennootschap, vereniging, stichting, coöperatie, onderlinge waarborgmaatschappij;
- Europese rechtsvormen: Europees economisch samenwerkingsverband, Europese vennootschap, Europese coöperatieve vennootschap;
- Buitenlandse rechtspersonen.

Formeel is de rechtsvorm een kenmerk van een juridische eenheid en niet van een bedrijf. De statistische eenheid 'bedrijf' kan bestaan uit een of meer juridische eenheden (natuurlijke personen en/of niet-natuurlijke personen). Als een bedrijf uit meer dan één juridische eenheid bestaat, dan heeft het in principe geen eigen rechtsvorm. In de CBS-tabellen worden dergelijke bedrijven opgenomen onder de rechtsvorm van die juridische eenheid die als kern van de combinatie kan worden beschouwd. In deze studie is de variabele rechtsvorm onderverdeeld in 9 categorieën:

- 1). Eenmanszaak
- 2). Maatschap
- 3). Vennootschap onder Firma (VOF)
- 4). Commanditaire vennootschap (CV)
- 5). Besloten vennootschap (BV)
- 6). Naamloze vennootschap (NV)
- 7). Stichting
- 8). Vereniging
- 9). Overige rechtsvormen

Internationale handel in diensten - Er is sprake van internationale handel in diensten wanneer Nederlandse ingezetenen voor ingezetenen van een andere economie diensten verrichten of omgekeerd. Diensten zijn producten die over het algemeen niet tastbaar zijn, bijvoorbeeld vervoersdiensten, zakelijke diensten en persoonlijke, culturele en recreatieve diensten. Met Nederlandse ingezetenen worden bedrijven en personen bedoeld die in een Nederland economische activiteiten ontplooiën en daartoe reeds langer dan één jaar over een locatie in Nederland beschikken.

Internationale handel in goederen - Er is sprake van internationale handel in goederen wanneer ingezetenen goederen leveren aan het buitenland en omgekeerd. Bij invoer uit EU-landen is dit de waarde van de goederen inclusief vracht- en verzekeringskosten tot aan de Nederlandse grens. Bij invoer uit niet-EU-landen is dit de waarde inclusief vrachten verzekeringskosten tot aan de buitengrens van de Europese Unie. De uitvoerwaarde is inclusief vracht- en verzekeringskosten tot aan de Nederlandse grens.

Internationale handel – Maatstaf voor de mate van internationale handel van bedrijf. Hierbij zijn vier categorieën onderscheiden:

- 1). Geen buitenlandse handel: Het totaal van internationale handel in diensten en goederen is kleiner dan €10.000.
- 2). Importeur: De totale invoer (uitvoer) van diensten en goederen is groter (kleiner) dan €10.000.
- 3). Exporteur: De totale uitvoer (invoer) van diensten en goederen is groter (kleiner) dan €10.000.
- 4). Importeur & Exporteur: Zowel de totale uitvoer als invoer van diensten en goederen is groter dan €10.000.

Multinational - Onderneming die de uiteindelijke zeggenschap heeft over bedrijven in twee of meer landen. Voor Nederland kan er onderscheid worden gemaakt tussen Nederlandse en buitenlandse multinationals. Een Nederlandse multinational is een bedrijf onder Nederlandse zeggenschap met dochterbedrijven in het buitenland. Een buitenlandse multinational is een bedrijf in Nederland waarover de uiteindelijke zeggenschap in het buitenland ligt.

Familiebedrijf - Een bedrijf waarbij één familie, direct of indirect, een meerderheid van zeggenschap heeft (bij beursgenoteerde bedrijven 25 procent). Minimaal één familielid moet formeel betrokken zijn bij het bestuur en het bedrijf moet ook juridisch overdraagbaar zijn. In dit rapport zijn het bedrijven die aan deze omschrijving voldoen én waar de ondernemingengroep meer dan 1 werkzaam persoon heeft.

Snelle groeier - Een bedrijf met een gemiddelde jaarlijkse groei van 10% per jaar of meer, over een periode van 3 achtereenvolgende jaren, gemeten in het aantal werknemers. Dit betekent dat er over een periode van 3 jaar een totale groei van tenminste 33,1% moet worden behaald. Daarnaast moeten de bedrijven aan het begin van de groeiperiode minimaal 10 werknemers hebben en worden bedrijven die zijn opgericht in het startjaar van de groeiperiode niet meegeteld. Een snelgroeiend bedrijf in referentiejaar t heeft dus in de periode $t-3$ tot t een groei van tenminste 33,1% behaald, heeft in het jaar $t-3$ minimaal 10 werknemers en is opgericht vóór het jaar $t-3$.

Innovatief – Een bedrijf is geclassificeerd als innovatief in deze studie als deze tijdens de periode 2015 tot en met 2019 in minimaal één van de volgende 3 datasets te vinden is: CIS, R&D-enquête en/of WBSO voor ten minste één jaar.

Oprichting - Ontstaan van een nieuw bedrijf. Dit betekent dat voldaan moet zijn aan economische criteria voor een bedrijf. Dat betekent dat informatie beschikbaar is over werkgelegenheid of omzet van het bedrijf. Verder is het van belang dat het bedrijf nieuw is. De voortzetting van één of meer bestaande bedrijven is geen oprichting.

Niet als oprichting worden beschouwd:

- ontstaan als gevolg van fusie, op- of afsplitsing;
- overname of verzelfstandiging van een deel van een bedrijf;
- naamswijziging;
- rechtsvormwijziging;
- eigenaarswisseling;
- geleidelijke activiteitenwijziging;
- verhuizing met behoud van afzetmarkt;
- reactivering.

Bedrijfsleeftijd - Het aantal gehele jaren dat is verstreken sinds de datum van oprichting van het bedrijf en 1 Januari 2019.

Uurloon - Het loon per uur, berekend door het maandloon exclusief overwerk te delen door 1/12 van de jaarlijkse arbeidsduur. Het gemiddeld uurloon per bedrijf is berekend door het gewogen gemiddelde van het uurloon te berekenen op basis van de baangewichten.

Leeftijd - Het aantal gehele jaren dat is verstreken sinds de geboortedatum van de persoon en 1 Januari 2019. De gemiddelde leeftijd van de werknemers van een bedrijf is berekend door het gewogen gemiddelde van de leeftijd per werknemer op basis van het baangewicht per werknemer.

Geslacht (% man) – Het percentage mannen werkzaam binnen een bedrijf is berekend door de som van het aantal baangewichten dat is ingevuld door mannen te delen door de som van het totale aantal baangewichten binnen het bedrijf.

Uitzendkracht - Een persoon die ingeschreven is bij een uitzendbureau en die met dat bureau een arbeidsverhouding is aangegaan tot het verrichten van werkzaamheden op tijdelijke basis voor derden. Het percentage uitzendkrachten binnen een bedrijf is berekend door de som van het aantal baangewichten dat is ingevuld door uitzendkrachten te delen door de som van het totale aantal baangewichten binnen het bedrijf.

Immigrant - Persoon die zich in Nederland vestigt vanuit het buitenland. Om als immigrant te kunnen worden geteld dient een persoon ingeschreven te worden in de GBA. Vanaf oktober 1994 wordt men ingeschreven als men verwacht minimaal vier maanden in Nederland te blijven.

Persoon met een eerste generatie migratieachtergrond - Persoon die in het buitenland is geboren en van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren.

Verblijfsduur – aantal jaar dat de immigrant in Nederland woont op 1 Januari 2019.

International – Immigrant met een eerste generatie migratieachtergrond waarbij de verblijfsduur op basis van de eerste migratie datum minder dan 15 jaar is. Het percentage internationals binnen een bedrijf is berekend door de som van het aantal baangewichten dat is ingevuld door internationals te delen door de som van het totale aantal baangewichten binnen het bedrijf.

Overwerk - Het is voor deze variabele voor de kwalificatie overwerk niet uitsluitend van belang of er meer dan het reguliere aantal uren is gewerkt. Als extra voorwaarde geldt er op basis van een CAO of een individuele afspraak voor de extra gewerkte uren een toeslag wordt betaald. Het verrichten van extra werkzaamheden die worden gecompenseerd in vrije tijd of anderszins niet of zonder toeslag worden betaald, wordt niet als overwerk beschouwd.

Het percentage overwerk binnen een bedrijf is berekend door de som van het aantal baangewichten dat geclassificeerd is als overwerk te delen door de som van het totale aantal baangewichten binnen het bedrijf.

Directeur-Groootaandeelhouder (DGA) - Eigenaar van een bedrijf die als directeur in loondienst is van het eigen bedrijf. Het percentage DGA's binnen een bedrijf is berekend door de som van het aantal baangewichten dat is ingevuld door DGA's te delen door de som van het totale aantal baangewichten binnen het bedrijf.

Auto van de zaak – Beschikbaarheid voor privégebruik van een aan een werknemer ter beschikking gestelde auto, waarbij sprake is van een fiscaal belaste loonbijtelling (inclusief auto's waarvoor tot 2019 een 0%-bijtelling gold in verband met een zeer beperkte CO2-uitstoot).

Het percentage werknemers dat een auto van de zaak heeft binnen een bedrijf is berekend door de som van het aantal baangewichten van werknemers met een auto van de zaak te delen door de som van het totale aantal baangewichten binnen het bedrijf.

Arbeidsovereenkomst - Overeenkomst, waarbij de ene partij, de werknemer, zich verbindt in dienst van de andere partij, de werkgever, tegen loon gedurende zekere tijd arbeid te verrichten. Men maakt onderscheid tussen arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd en arbeidsovereenkomst voor onbepaalde tijd.

Arbeidsovereenkomst voor onbepaalde tijd - Een arbeidsovereenkomst waarvan de einddatum niet is vastgelegd, tenzij door de pensioendatum.

Voor beëindiging daarvan moet men een ontslagvergunning aanvragen bij de directeur van het CWI, tenzij de overeenkomst wordt beëindigd op grond van:

- overlijden werknemer,
- gewichtige reden (ontbinding door kantonrechter),
- dringende reden (op staande voet),
- met wederzijds goedvinden.

Arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd - Een arbeidsovereenkomst waarvan de duur door overeenkomst tussen werkgever en werknemer, door de wet of door het gebruik is aangegeven. Na het verstrijken van de overeengekomen periode eindigt de overeenkomst van rechtswege, dat wil zeggen zonder opzegging of andere handeling.

Vast contract - Relatie tussen een werkgever en een werknemer waarbij sprake is van een arbeidscontract voor onbepaalde tijd.

Het percentage werknemers met een vast contract binnen een bedrijf is berekend door de som van het aantal baangewichten van werknemers met een vast contract te delen door de som van het totale aantal baangewichten binnen het bedrijf.

Oproep contract - Werknemer die op oproep of afroep beschikbaar is voor het verrichten van werkzaamheden en met wie geen vaste arbeidsduur is overeengekomen. Oproepkrachten worden ook wel aangeduid als afroep- of invalkrachten.

Het percentage werknemers met een oproepcontract binnen een bedrijf is berekend door de som van het aantal baangewichten van werknemers met een oproepcontract te delen door de som van het totale aantal baangewichten binnen het bedrijf.

Fulltime contract - Baan van een werknemer waarbij op een bepaald peilmoment/-periode het aantal overeengekomen te werken uren behoort bij een volledige dag- en weektaak. Het percentage werknemers met een fulltime contract binnen een bedrijf is berekend door de som van het aantal baangewichten van werknemers met een fulltime contract te delen door de som van het totale aantal baangewichten binnen het bedrijf.

Afstand tot werk - afstand in meters van woonplaats tot werkplaats, beide op wijkniveau. De gemiddelde afstand tot het werk per bedrijf is berekend door het gewogen gemiddelde van de afstand tot het werk te berekenen op basis van de baangewichten.

Bedrijf - De feitelijke transactor in het productieproces gekenmerkt door zelfstandigheid ten aanzien van de beslissingen over dat proces en door het aanbieden van zijn producten aan derden. Een bedrijf bestaat uit een of meer juridische eenheden. Een juridische eenheid kan zelf weer uit een of meer vestigingen bestaan. Kenmerkend is dat er autonomie is over beslissingen met betrekking tot de productie die binnen de (samengestelde) entiteit die 'bedrijf' wordt genoemd. Wanneer deze eenheid zich uitstrekt over verschillende landen wordt omwille van de nationale statistiek het Nederlandse deel als bedrijf beschouwd. In de officiële CBS-terminologie wordt het bedrijf zoals hier gedefinieerd bedrijfseenheid (BE) genoemd. Zo kan geen verwarring ontstaan met de term bedrijf uit het gangbare spraakgebruik. De statistische eenheid bedrijf is een benadering van de kind-of-activity unit, zoals gedefinieerd door Eurostat. Deze definitie combineert twee eisen die strijdig kunnen zijn: bijdragen aan één activiteit versus het overeenkomen met één of meer operationele eenheden. Nederland geeft bij het operationaliseren naar de statistische eenheid bedrijf prioriteit aan de tweede eis.

Gemeentecode - Numerieke aanduiding van gemeenten, die door het CBS in overleg met het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) wordt vastgesteld. Deze viercijferige code is gekoppeld aan de naam van de gemeente: wijzigt de naam van een gemeente, dan wijzigt ook de code. Dit is de code van de meest voorkomende gemeente bij een postcode.

Baan – Een overeenkomst waarbij een persoon tegen een financiële vergoeding arbeid verricht voor een bedrijf of instelling. Dit kan als werknemer of als zelfstandige. Een persoon kan meerdere banen hebben. Bij werknemersbanen wordt een mondelinge of schriftelijke arbeidsovereenkomst afgesloten, waarin salaris en andere arbeidsvoorwaarden zijn vastgelegd.

Werknemer - Persoon die in een arbeidsovereenkomst afspraken met een economische eenheid maakt om arbeid te verrichten waartegenover een financiële beloning staat.

Bijlage 2: Centrum voor Beleidsstatistiek en medewerkers

Centrum voor Beleidsstatistiek

Het CBS verzamelt gegevens bij personen, bedrijven en instellingen om deze daarna te verwerken tot statistische informatie over groepen mensen, bedrijven en hun omgeving. De resultaten stelt het CBS voor iedereen beschikbaar. Voor sommige vragen is deze informatie, die beschikbaar wordt gesteld via de CBS-website www.cbs.nl, echter niet toereikend. In dat geval kunnen externe partijen zich wenden tot het Centrum voor Beleidsstatistiek (CBS-CvB).

Het CBS-CvB bepaalt in nauw overleg met de klant welke informatie in welke vorm beschikbaar en nuttig is voor het beantwoorden van de vraag. Daarna voert het CBS-CvB het onderzoek uit en beschrijft de resultaten in een maatwerktabellenset, rapport of dashboard. Alle uitkomsten en publicaties worden openbaar gemaakt en zijn te vinden op de website (<https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/cbs-urban-data-centers/locaties/cbs-urban-data-center-eindhoven>).

Vragen over deze publicatie kunnen gestuurd worden aan CBS-CvB onder vermelding van het referentienummer PR001467. Ons e-mailadres is udc.info@cbs.nl.

Medewerkers

Stan Frenken
Oscar Lemmers
Magda Slootbeek – van Laar
Niky van Geffen
Veronique Verhees